

Андрэй Сцебанюк 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 15 (2552) Год L

Беласток, 10 красавіка 2005 г.

Цана 2,00 зл.

Ганна Кандрацюк: Тарасевіч не зрабіў кар'еры, бо Беларусь не была незалежнай дзяржавай. — Я пісала кніжку аб ім з думкай пра маладых людзей, бо трэба будаваць сярод моладзі грамадскае пакаленне...

Тарасевіч у Гайнаўцы

Многа пытанняў наконт жыцця прызабытага беларускага кампазітара Яна Тарасевіча ставілі гайнавяне Ганне Кандрацюк-Свярубскай 25 сакавіка ў час сустрэчы ў Цэнтры прамоцыі рэгіёна ў Гайнаўцы. Мелі яны таксама магчымасць купіць кніжку „W stronę Tarasiewicza” яе аўтарства і паглядзець фільм пра кампазітара. Невыпадкава спатканне было наладжана ў Дзень Волі. Арганізатар мерапрыемства Мікола Бушко напамніў, што Ян Тарасевіч прымаў актыўны ўдзел у стварэнні Беларускай Народнай Рэспублікі.

— Я ведаю многа песень і цікаўлюся этнамузыкалогіяй. Заязджаючы на Сакольшчыну, я зацікавілася Янам Тарасевічам. Рапшылася сабраць інфармацыю пра забытага ў Польшчы і Беларусі кампазітара, — сказала Ганна Кандрацюк-Свярубская, якая з 1993 года пачала вельмі актыўна збіраць матэрыялы пра беларускага кампазітара. Напомніла яна, што кніжка „W stronę Tarasiewicza” выклікала зацікаўленне кампазітараў у журналіста Беластоцкага тэлебачання Юрыя Каліны. На сцэнарый Ганны Кандрацюк-Свярубскай Юрым Калінам быў зняты фільм „Забыты кампазітар”, які паказваўся па першай праграме Польскага тэлебачання. Удзельнікі гайнаўскага спаткання вельмі цёпла ўспрынялі фільм. Пыталі пра дэталі з жыцця Тарасевіча, а Ганна Кандрацюк вельмі дакладна адказвала на пытанні.

— Удалося мне злавіць час. Большасць герояў маёй кніжкі і фільма ўжо не жыве. Раней пра Яна Тарасевіча мала хто ведаў. Зараз у Беларусі ўспрымаецца ён як класік беларускай музыкі. У Музычнай акадэміі ў Мінску вывучаюць яго кампазіцыі. Лічыцца ён пачынальнікам сольнай фартэп'янальнай творчасці, — кажа Ганна Кандрацюк.

Ян Тарасевіч пахаваны на праваслаўных могілках у Саколцы.

— Тарасевіч выхаваў многа музыкаў, а на яго паховінах былі толькі некаторыя вучні, людзі з Саколкі, царкоўны хор і праваслаўны святар, — заяўляе гасць сустрэчы. 16 чэрвеня ў Саколцы прыхадское свята і тады памянаюць памерлых. Два дні пазней адзначаецца дзень смерці Яна Тарасевіча і зараз у час святкаванняў людзі ходзяць на яго магілу і моляцца.

— Ян Тарасевіч прымаў удзел у Акце 25 Сакавіка. Пасля гэтых падзей быў прайграны ў Беларусі

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Ганна Кандрацюк не пакінула змагацца за распаўсюджванне твораў Яна Тарасевіча

і Польшчы. Не зрабіў кар'еры, бо Беларусь не была незалежнай дзяржавай, — гаварыла аўтарка прэзентаванай у Гайнаўцы кніжкі. — Я пісала яе з думкай пра маладых людзей, бо трэба будаваць сярод моладзі грамадскае пакаленне. Зараз ужо маладыя асобы з Саколкі прыходзяць на магілу кампазітара і там моляцца.

Наш карэспандэнт Васіль Сакоўскі пытае пра вучня Тарасевіча — Ежы Максымюка.

— Ежы Максымюк, як вучань Тарасевіча, пераняў не толькі эстэтыку расійскай школы. Ён мае ў сабе многа з Тарасевіча, — кажа Ганна Кандрацюк.

— Юры Каліна з'яўляецца рэжысёрам многіх палітычных фільмаў. Аднак пасля стварэння фільма пра Яна Тарасевіча заявіў, што спачатку апасаўся рабіць фільм пра мастака, — гаворыць даследчык Тарасевіча.

— Кніжка „W stronę Tarasiewicza” ўзнікала ў выніку супрацоўніцтва паміж Мінскам, Беластокам, Люблінам і Варшавай. У ёй падрабязна апісана жыццё Тарасевіча. Фільм толькі закранае матывы з жыцця кампазітара, — інфармуе аўтарка. — Хаця тры разы гарэў дом Яна Тарасевіча, а ў ім музычныя кампазіцыі, зараз ведаем больш за 100 твораў кампазітара. Большасць з іх гэта фартэп'янальныя кампазіцыі. Паклоннікі кампазітара маюць магчымасць слухаць кампакт-диск з музыкай Тарасевіча. Былі спробы на-

ладзіць у Беластоку канцэрт на музыку Яна Тарасевіча, але закончыліся яны непаспяхова.

Пад уражаннем творчасці нядаўна адкрытага Яна Тарасевіча ўзніклі некаторыя творы са зборніка Міры Лукшы „Вершы тутэйшыя”. Яго аўтарка прачытала верш прысвечаны беларускаму кампазітару „Лёс Тарасевіча”, які спадабаўся гайнавянам.

У час спаткання аўтарка кніжкі „W stronę Tarasiewicza” напамніла пра сумнае дзяцінства таленавітага кампазітара і яго жыццё. Калі быў ён малым хлопцам, памерлі яго бацькі і яго выхаваннем занялася цётка. Атрымаў ён добрую адукацыю ў школе кадэтаў і пасля выбраў музычную адукацыю ў кансерваторыі. Адна з дачок цара Мікалая II была паклонніцай творчасці Яна Тарасевіча і запрашала маладога кампазітара ў царскі палац іграць на піяніна. Жыхары Шындзеля, куды ён перасяліўся пасля рэвалюцыі, добра ўспаміналі свайго пана. Аб яго музычным таленце даведаліся пазней.

— Калі пасля вайны кампазітар жыў па вуліцы Бёма ў Беластоку, выхаваў вялікую колькасць вучняў. Хаця жыў у цяжкіх умовах, прымаў многа гасцей. Не мог у пяцідзесятыя гады паказаць царскага дыплама, бо ім толькі пашкодзіў бы сабе, — кажа Ганна Кандрацюк і ў канцы спаткання заяўляе, што хацела б зрабіць больш вядомымі творы беларускага кампазітара.

Аляксей МАРОЗ

Юбілей В. Шведа 4

Пляч Волі 5

Віктар САЗОНАЎ

Да сакавіцкага свята Дня Волі ў Беларусі рыхтуюцца ўсе. І апазіцыя, і ўлады. Таму яго без перабольшання нарэшце можна назваць усенародным святам. Нават, апошнім часам, улады пачынаюць рыхтавацца раней за сваіх апанентаў. Добра ведаюць, што, як бы там не было ў гэты дзень і што б не здарылася, самае вялікае для беларусаў свята ў кожным выпадку будзе адзначацца...

Ліквідаваць нашае 8

Аўген МІРАНОВІЧ

МУС прапанавала таксама правесці ліквідацыю ўсіх беларускіх самадзейных калектываў — хораў, тэатраў. На іх месца прапанавалася ствараць, там дзе гэта было магчымае, польскія калектывы. Пры канцы трыццаціх гадоў санацыйныя чыноўнікі і палкоўнікі з сорамам пісалі пра сваю ранейшую палітыку, якая дазваляла беларусам мець нават свае школы...

Беларускія спартсмены 10

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Сакавік выдаўся досыць супярэчлівым для беларускіх спартоўцаў. Крыўднае расчараванне прынёс матч Кубка Дэвіса па тэнісе з румынамі. Нечакана на чэмпіянаце Еўропы „праваліліся” і майстры малой ракеткі. Крыху забракла шанцавання баскетбалістам юніёрскай дружны ў розыгрышы Балтыйскай лігі...

Кантрабандыст 10

Сымон НАЛЬШАНСКІ

Пятрусь верыў у свой лёс. Хто яго наманіў пра шчаслівую зорку, якая можа не згасаць усё жыццё — невядома. Можна бабуля, што яго выхоўвала, не зусім ладзіла з галавой. А мо якая шаптуха-варажбітка чаго напрыдумляла. Толькі Пятрусь быў перакананы ў поспеху кожнай справы...

Беларусь у Кракаве 12

19.04.2005 — Прэзентацыя сучаснай беларускай музыкі і паказ тэледыскаў. Суарганізатарка „Басовішча” Ілона Карпюк запрашае ў Клуб пад Яшчурамі, Галоўны рынак, 8...

Адышоў Ян Павел II (1920-2005)

Папа-паляк для нас, праваслаўных грамадзян Польскай Рэчы Паспалітай, стаў апорай ідэі экуменізму, элементу асабліва неабходнага ў практыцы суіснавання праваслаўя з дамінуючым у краіне рымскім каталіцызмам, — пісаў Сакрат Яновіч з нагоды візіту Яна Паўла II 10 чэрвеня 1999 года ў Драгічыне. Для абслугі тады тае папскае пілігрымкі выправіла мяне „Выбарчая газета”.

Раней, рыхтуючы спецыяльны ўкладыш у газету з гэтай нагоды папрасіў я ў Сакрата Яновіча спісаць свае роздумы аб папе і дыялогу паміж хрысціянамі. Меў ён на гэта вельмі мала часу. Аднак, справіўся. Быццам бы думкі на „зададзеную” яму тэму меў даўно ён ужо складзеныя, можа, ужо тады, калі разам з Лявонам Тарасэвічам былі прыняты папам у Ватыкане. Ягонныя развагі аб Святым Айцу і ідэі экуменізму, а асабліва аб магчымасці збліжэння праваслаўя і каталіцызму завяршалі актуальныя нават цяпер, пасля суботняй смерці Яна Паўла II, словы: „А на ўласным, вось, беластоцкім панадворку марыцца мне прынамсі вяртанне да рыцарскасці, таго гожага прынцыпу пашаны для слабейшага. А ў справе любові да чалавека — прыйдзеца нам, аднак, пачакаць”.

У тое 10 чэрвеня ў Драгічыне меў я ў памяці тры два сказы, калі Ян Павел II у прысутнасці паломнікаў таксама і з Беларусі ды Украіны, мітрапаліта Савы і кіраўнікоў іншых Цэркваў у Польшчы вясчаў: „Хай тады любоў будзе масты паміж тымі берагамі і заахвочвае нас чыніць усё, што толькі магчымае. Хай узаемная любоў і мілаванне праўды будуць адказам на існуючыя цяжкасці і час ад часу ўзнікаючыя напружанні”.

Завяршаючы Экуменічную Літургію Слова папа тады заклікаў: „Клі-

Ян Павел II у саборы св. Мікалая ў Беластоку, 1991 г.

Сакрат Яновіч з жонкай Таццянай (злева) і Лявонам Тарасэвічам на аўдыенцыі ў папы

чу вас усіх сабраных да гарачай малітвы за поўную супольнасць нашых Цэркваў. Поступ на дарозе да еднасці патрабуе ад нас высілку, узаемнай добразычлівасці, адкрытасці і аўтэнтчнага суперажывання братэрства ў Хрысце”.

Аб паяднанні гаварыў тады таксама мітрапаліт Варшаўскі і ўсёе Польшчы Сава: „Дух сапраўднага паяднання патрабуе ад нас змагання з эгацэнтрызмам, індывідуалізмам у перакананні, што адрозненні — гэта дар, які памагае нам адкрываць задзіўляючую разнароднасць непаўторнага Божага тварэння. Справа паяднання — нялёгкае духовае высілак, патрабуе ён умеласці ўзаемага зразумення, адкрытасці, часта адмаўлення ад свайго, а перш за ўсё ўзаемнай пашаны”.

Зараз пасля мітрапаліт падкрэсліў: — Любоў не прызнае прымусу.

Да візіту Яна Паўла II у Драгічын праводзіў я інтэрв’ю з каталіцкім ардынарарам Драгічынскай дыяцэзіі біскупам Антоніем Дыдычам. Так гаварыў ён аб напругах паміж Праваслаўнай і Каталіцкай цэрквамі:

— Няма іх там, дзе няма палітыкі. Калі да іх даходзіць, дык звязаны яны з мінулым, з нявысветленымі сітуацыямі. Мабыць, трэба было б падумаць аб нейкай гістарычнай люстрацыі, каб тую праблему ўрэшце паставіць на месца?

Успамінаю цяпер тры ўсе словы звязаныя з папскімі візітамі ў Драгічын, а ў чэрвені 1991 г. — у Беласток, дзе Ян Павел II быў м.інш. госцем у праваслаўным саборы св. Мікалая. І думаю, што буду іх памятаць так доўга, як доўга бліжняя папу справа экуменізму, — як пісаў Сакрат Яновіч, — будзе лічыцца праблематычнай і ўсё тлумачыцца маладосцю справы.

Мацей Халадоўскі

Добра, што аб вялікай справе экуменізму гаворым менавіта ў Драгічыне, сэрцы Падляшша, дзе ад стагоддзяў сустракаюцца хрысціянскія традыцыі Усходу і Захаду. Гэты горад заўсёды быў адкрыты на католікаў, праваслаўных і пратэстантаў. Ёсць, аднак, многа момантаў у гісторыі гэтай зямлі, якія мацней чым у іншым месцы падкрэсліваюць патрэбу дыялогу ў імкненні да адзінства хрысціян. У энцыкліцы *Un i unit sint* я падкрэсліў, што „дыялог (...) — натуральны сродак, які дазваляе параўнаць розныя пункты гледжання, а перш за ўсё прааналізаваць тры разыходжанні, якія ствараюць перашкоду для поўнай супольнасці паміж хрысціянамі”. Гэты дыялог павінен вылучацца любоўю да праўды, паколькі „любоў да праўды — самае глыбокае вымярэнне аўтэнтчнасці імкнення да поўнай супольнасці паміж хрысціянамі. Без гэтай любові нельга аказаць супраціўленне аб’ектыўным экуменічным, культурным, псіхалагічным і грамадскім складанасцям, якія ўзнікаюць падчас абмеркавання існуючых адрозненняў. З гэтым унутраным і асабовым вымярэннем мусяць спалучацца дух любові і пакорнасці. Любоўі да суразмоўцы і пакорнасці ў адносінах да праўды, якая адкрываецца і якая можа патрабаваць змены поглядаў і пазіцый”.

Звяртаюся сёння да сясцёр і братоў усіх Цэркваў — адкрыма на прымірэнчую любоў Бога. Адкрыма дзверы нашых розумаў і сэрцаў, Цэркваў і Супольнасцей. Бог нашай веры, Той, якога клікаем як нашага Айца, гэта „Бог Аўраама, Ісаака, Іакава”; гэта Бог Майсея, а перш за ўсё Бог і Айцец нашага супольнага Госпада — Ісуса Хрыста, у якім стаў Ён „Богам з намі”.

Прыпаднесьма нашаму Айцу, Айцу ўсіх хрысціян наш дар шчырай волі прымірэння. Хай будзе гэта дар канкрэтных дзеянняў. Адкажма Богу, „які ёсць любоўю”, нашай людскай любоўю, якая глядзіць на іншых прыхільна і аказвае шчырую прагу супрацоўніцтва ўсюды там, дзе гэта магчымае, і дазваляе ацаніць тое, што добрае і што заслугоўвае пахвалы і пераймання.

З прамовы папы Яна Паўла II падчас экуменічнага набажэнства ў Драгічыне 10 чэрвеня 1999 г.

Мы ведаем, што праваслаўна-каталіцкі дыялог апынуўся ў крызісным становішчы. Вельмі слушнае пытанне ставіць адзін з вядомых польскіх экуменістаў. Пытаецца ён: „Ці ў Польшчы маюць узнікаць усе пагрозы для яго працягвання? Мы ж здаем экуменічны экзамен на вачах свету”. Сапраўды, ад нашай экуменічнай пазіцыі тут і цяпер залежыць праваслаўна-каталіцкі і кожны іншы дыялог.

Ад гэтага, што зробім сёння, залежыць тое, ці нашы дзеці будуць нас сароміцца, ці мо з гордасцю гаварыць аб нас як аб міратворцах.

Сёння, у складаны і неспакойны час, больш чым калі-небудзь неабходнае нам экуменічнае навярненне. Не боймася іншага погляду на Божую праўду. Адкіньма неадпаведныя стэрэатыпы. Тычыцца гэта епіскапаў, святароў і вернікаў. Супольным намаганнем можам зрабіць многае. Канчатковае рашэнне залежыць ад самога Бога, паколькі

толькі Ён з’яўляецца Госпадам нашай Царквы. Нельга ведаць канчатковы вынік, канкрэтную дату ажыццяўлення нашых намераў. Гэтае ведае толькі Бог. Аднак нішто не перашкаджае нам даваць супольнае сведчанне і ажыццяўляць супольныя ўсім нам ідэалы Евангелля. Асабліва ў грамадскім аспекце, у нашым штодзённым жыцці з’яўляецца гэта проста неабходнасцю. Нічога затым дзіўнага, што сённяшнія відныя экуменісты хадайнічаюць аб гэтым.

Адзінства патрабуе не толькі падзеленае хрысціянства, але і ўсё чалавецтва.

З прамовы мітрапаліта Савы падчас экуменічнага набажэнства ў Драгічыне 10 чэрвеня 1999 г.

Фота з архіва

Юбілейны з'езд выпускнікоў

Фота ЛУКАША ВЕРАМЕЮКА

Ліцэйская моладзь апрача навукі ўмее і гуляць

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

На першым і другім паверсе школьнага будынка змяшчаецца белліцэй, а на трэцім — „тройка”

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Інтэрв'ю з Андрэем СЦЕПАНЮКОМ, дырэктарам II Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляшкім.

— Пасля смерці папярэдняга дырэктар белліцэя Зінаіды Навіцкай Вы ў мінулым годзе абмежавалі святкаванні шасцідзясяцігоддзя існавання школы і адтэрмінавалі на год з'езд выпускнікоў. Калі адбудзецца гэтае мерапрыемства?

— Арганізацыйны камітэт вырашыў, што з'езд выпускнікоў нашага ліцэя адбудзецца 23-25 верасня 2005 года. Асноўнае мерапрыемства адбудзецца ў суботу, 24 верасня. Прадбачваем у гэты дзень афіцыйную сустрэчу з выступленнямі выпускнікоў. Пасля перад сабранымі з мастацкай часткай выступаць нашы белліцэйцы. Вечарам адбудзецца балъ выпускнікоў. 23 верасня ў Бельскай ратушы адкрыецца выстаўка мастацкіх прац выпускнікоў, у тым ліку Маргарыты Дмітрук. На 25 верасня запланаваны класныя сустрэчы.

— Беларуская школа ў Бельску-Падляшкім узнікла напрыканцы вайны. У якіх умовах яна арганізавалася?

— Наша школа ўзнікла ў верасні 1944 года як чатырохгадовая Дзяржаўная гімназія і двухгадовы Дзяржаўны беларускі ліцэй. Школа змяшчалася ў драўляных будынках па вуліцы 1 Мая 12 і Касцюшкі 18. Урокі адбываліся пасля абеду ў вельмі цяжкіх умовах. У першым годзе існавання школы было ў ёй 8 аддзелаў, вучылася больш за 200 вучняў і працавала 19 настаўнікаў.

У другой палове жніўня 1946 года гімназія і ліцэй былі ліквідаваны.

— Калі аднавілася беларуская школа?

— 20 жніўня 1949 года стварылася Дзяржаўная агульнаадукацыйная школа пачатковай і ліцэйскай ступені з беларускай мовай навучання. Дырэктарам яе стаў Яраслаў Кастыцэвіч.

— Вядома, што ён многа клапаціўся, каб беларуская моладзь не канчала адукацыі на падставовай школе.

— Яраслаў Кастыцэвіч вышукваў маладых людзей, асабліва ў беларускіх вёсках і заахвочваў іх прыйсці вучыцца ў беларускі ліцэй.

— У будынку, у якім мы зараз знаходзімся, на першым і другім паверхах змяшчаецца белліцэй. Трэці паверх займае Падставовая школа № 3. Як праходзіў раздзел беларускай школы?

— Будынак гэты быў збудаваны ў 1961 годзе. У 1965 годзе беларуская школа раздзялілася на Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання і ПШ № 3. У 1969 годзе ліцэю прысвоілі імя Браніслава Тарашкевіча.

— Хаця зараз меншае колькасць выпускнікоў гімназічных школ, то Вы надалей у ліцэі адкрываеце па 5 аддзелаў у год. Што прапануеце вучням, якія паступаюць у вашу школу?

Фота ЛУКАША ВЕРАМЕЮКА

Ліцэйцы рыхтуюцца да 25 Сакавіка

— У нашым ліцэі высокі ўзровень навучання. У школе дзейнічае 30 гурткоў зацікаўленняў. Вучні прымаюць удзел у шматлікіх прадметных алімпіядах і конкурсах, займаюць высокія месцы на ўзроўні ваяводства і краіны. Ліцэйцы свае зацікаўленні могуць пашыраць рэдагуючы газетку „Лява” і працуючы ў школьным радыёвузле. Нашым ліцэйстам прапануем разнародныя

Фота ЛУКАША ВЕРАМЕЮКА

спартыўныя заняткі. Асабліва актыўна дзейнічаюць гурткі па валеболе і лёгкай атлетыцы. У гэтым годзе мы занялі 33 месца ў Польшчы ў рэйтынгу сярэдніх школ праведзеным штомесячнікам „Перспектывы” і штотдзённай „Жэчпаспаліта”. 5 месца занялі мы ў Падляшкім ва-

яводстве ў рэйтынгу арганізаваным „Выбарчай газетай”.

— Вучні ліцэя ўжо многія гады пастаянна дабіваюцца поспехаў на прадметных алімпіядах і конкурсах. Як Вам удаецца трымаць высокі ўзровень навучання?

— Добрыя вынікі атрымліваюцца дзякуючы ахвярнай працы настаўнікаў, якія сваёй мэтай ставяць падрыхтоўку вучняў да прадметных алімпіядаў. Спрыяе таксама амбіцыя вучняў, якія ведаюць, што дзякуючы поспехам на алімпіядах могуць на пазаконкурснай аснове паступаць у вышэйшыя навучныя ўстановы.

— Ліцэй імя Браніслава Тарашкевіча і ПШ № 3 у Бельску-Падляшкім называюць беларускімі школамі. Што па-за ўрокамі беларускай мовы робіце для апраўдання гэтай назвы?

— У нашай школе дзейнічае Клуб польска-беларускіх спраў. Частка нашых вучняў з'яўляецца членамі Звязу беларускай моладзі, якія таксама сустракаюцца ў школе. Ад нейкага часу ў вучняў, што займаюцца беларускімі справамі ёсць свая зала з беларускім ухілам, якую яны самі абсталявалі. У школе існуе беларускі музычны калектыў „Дзявочыя ноткі” і беларускі спартыўны клуб „Пагоня”. Кожны год арганізуем мерапрыемствы прымеркаваныя да 25 Сакавіка. У школе існуе гурток беларускай мовы. У яго рамках спатыкаюцца вучні, якія слаба ведаюць беларускую мову і хочуць лепш спазнаць яе і ліцэйцы, якія рыхтуюцца да алімпіядаў беларускай мовы.

— Пры нагодзе юбілейных святкаванняў часта хочацца нешта памяняць або хаця палепшыць. Ці ў Вас ёсць нейкія праекты ці мары наконт паляпшэння ўмоў вучобы?

— Хацелася б, каб у школьным будынку было больш класных кабінетаў. Добра было б, каб заўсёды былі грошы і, калі паявіцца патрэбы, можна было рабіць рамонт. Патрэбнае ў школе кафэ, дзе моладзь магла б спакойна праводзіць вольны час, або хаця нейкі магазінчык. Сродкі патрэбныя таксама на пазаўрочныя заняткі. Аднак самае важнае, каб заўсёды была моладзь, якая будзе хацець вучыцца ў нашым ліцэі.

— Дзякую за інтэрв'ю.

Размаўляў Аляксей МАРОЗ

Бельск — Прэйлі

Рада Бельскага павета на сесіі 31 студзеня прыняла пастанову аб супрацоўніцтве паміж Бельскім паветам і латвійскім раёнам Прэйлі — у Латгаліі, між Дзвінскім (Даўгаўпілсам) і Рэжыцай (Рэзекне).

25 кастрычніка мінулага года Бельскі павет наведала дэлегацыя раёна Прэйлі. У рамках рэвізіту прадстаўнікі самаўрадаў Падляшскага ваяводства 25-28 студзеня г.г. наведалі Латвію.

Візіт дэлегацыі Бельскага павета ў Латвіі стаўся выдатнай нагодай для падпісання рамачнай дамовы, якая называе сферы, у якіх можа адбывацца супрацоўніцтва. Раён Прэйлі, плошчай ў 2 041 кв. км., насяляе каля сарака тысяч асоб, а задачы, якія здзяйсняе гэтая тэрытарыяльная адзінка сходныя з задачамі Бельскага павета. Дамова стварае магчымасць узаемаабмену вопытам у хадайніцтве за еўрасаюзнымі сродкамі.

Раён Прэйлі і Бельскі павет прадбачваюць супрацоўніцтва ў галінах грамадска-гаспадарчай палітыкі, адукацыі, культуры і мастацтва, спорту, экалогіі, турызму і супрацьпажарнай аховы. У дамове прадугледжаны таксама ўзаемаабмен між прадстаўнікамі абодвух суб'ектаў самакіравання і зацікаўленымі арганізацыямі.

Кіраўніцтва абедзвюх самаўрадавых адзінак лічаць, што шырокае супрацоўніцтва ў згаданых сферах дасць станоўчыя вынікі абодвум бакам.

Міхал Мінцэвіч

Яўрэі ў нас

Калісьці яўрэйская тэматыка мяне не цікавіла, бо мала пра яе пісалася ў нашых газетах і кніжках, а я сам не чытаў „Біблію” — яўрэйскі падарунак чалавецтву. Калі нешта ў нас пра жыдоў і пісалі, дык найчасцей крытычна, а і людзі гаварылі пра іх адмоўна. Гэтае кляймо захавалася і па сённяшні дзень, бо калі нешта дрэннае здарыцца, дык гэта „жыдоўская віна”. Людзі дрэнна ведаюць гісторыю Ізраіля, а яна вельмі цікавая і багатая. Вельмі добра, што „Ніва” адводзіць шмат месца гэтай тэме, а найлепш пра яўрэяў піша Міхал Мінцэвіч, бо на ягонай радзіме, у Орлі, у даваенны час многа іх пражывала. Спадар Мінцэвіч распытвае старэйшых жыхароў мястэчка і піша нам цікавыя допісы, якія варта было б сабраць у адну асобную кніжку; было б гэта незвычайнае выданне, якое напэўна было б перавыдадзенае ў Ізраілі. Ці не была б гэта пашана нам?

Прыпомніўся мне допіс Міхала Мінцэвіча п.з. „Беларуская яўрэйка”, калі яго гераіня ехала з гаспадаром амаль апоўначы на рынак у Гайнаўку. Тады на небе паказаліся слупы, пра якія яўрэй сказаў, што прадвясчаюць вайну; так праз некалькі гадоў і сталася. Яўрэі верылі ў такія прыродныя з’явы і не памыляліся. Восенню 1951 года начное неба на поўначы стала чырвонае як агонь і тады амаль не дайшло да сусветнай вайны; хіба помніце?

Мікалай ПАНФІЛЮК

Цэнтральныя святкаванні 80-годдзя Віктара Шведа

ў фотааб’ектыве Ганны Кандрацюк, Беласток 1 красавіка 2005 г.

Каханні, музы... Сёння свята ў нашай хаце — з жонкай Валянцінай і дачкой Наталляй

Лена Глагоўская (вядучая) — з-над мора ў мора вершаў Віктара Шведа

Тэрэса Занеўская: В. Швед жыве ў народзе

Беларускія літаратары: Віктар Швед родам з Мора і Ян Чыквін з Дубіч-Царкоўных

Віктар Швед са сваімі землякамі з Гайнаўшчыны

Зорная ўсмешка Ганны Кандрацюк юбіляру

Беласточчына — зямелька родная! Сцяпан Копа, Андрэй Жамойда, Багдан Пура, Ян Хоха

Аліна Ваўранюк: Ах, памідоры, памідоры...

„Пляц Волі” выклікае ўсіх

Да сакавіцкага свята Дня Волі ў Беларусі рыхтуюцца ўсе. І апазіцыя, і ўлады. Таму яго без перабольшання нарэшце можна назваць усенародным святам. Нават, апошнім часам, улады пачынаюць рыхтавацца раней за сваіх апанентаў. Добра ведаюць, што, як бы там не было ў гэты дзень і што б не здарылася, самае вялікае для беларусаў свята ў кожным выпадку будзе адзначацца.

Неяк, вяртаючыся дахаты на маршрутным таксі, задоўга да 25 сакавіка, мне давялося сесці побач з маёрам у міліцэйскай форме. Ён часамі з’яўляецца на акцыях апазіцыі і паказвае пальцамі сваім падначаленым каго трэба затрымаць, а хто не варты ўвагі праваахоўных органаў. Маёр загаварыў са мной першы:

— Ну што, хутка зноў будзеце бунтаваць?

— З якой гэта нагоды? — раблю я здзіўлены выгляд.

— Як гэта з якой? 25 сакавіка хутка. Як вы называеце — Дзень Волі.

Фота photo.bymedia.net

— Дзякуй за напамін, — кажу яму я. — А вы ў гэтым годзе на чым будзеце?

У міліцыянера спачатку заняло дух ад такога нахабнага пытання, а пасля ён усміхнуўся і вымавіў:

— Я чалавек паднявольны. Служба такая. Дзе загадаюць, там і буду.

— А мы людзі вольныя, — адказваю я. — Таму калі захочам, то пабунтуем. А захочам — песні паспяваем. Вольным людзям што на розум прыйдзе, так яны і робяць. Толькі шкада, што людзі паднявольныя перашкаджаюць людзям вольным нават Свята Волі адзначаць належным чынам. Бо кожны Дзень Волі паднявольныя цягнуць вольных у суды, дзе тых пазбаўляюць або волі, або грошай.

Маёр не знайшоў што сказаць на гэта. Паспрабаваў неяк няўдала аджартавацца. Але 25 сакавіка па тварах міліцыя, якая з’явілася на цэнтральнай плошчы Гродна, было бачна — жартаваць яны не збіраюцца. Выканаюць кожны загад...

Праўда, была заўважана і яшчэ адна дэталь. Ім вельмі не хацелася, каб загад хапаць апазіцыянераў прагучаў. Зразумела, што нікому недаспадобы выконваць абсурдныя

На вуліцах Мінска ў гэтым годзе

Фота photo.bymedia.net

каманды. І ім не было жадання арыштоўваць людзей толькі за тое, што тыя ганарацца незалежнасцю сваёй радзімы. Незалежнасцю той краіны, якой яны, супрацоўнікі міліцыі, прысягалі служыць верай і праўдай...

А на плошчы Леніна ў Гродне 25 сакавіка а пятай гадзіне вечара сабраліся людзі. Усміхаліся, шчыра віншавалі адзін аднаго з Днём Волі. Настрой сапраўды быў святочны. Прысутныя дзяліліся апошнімі навінамі, распавядалі, у якім месцы гэтай ноччу залуналі бел-чырвона-белыя сцягі. Толькі маўчалі пра тых, хто іх вывесіў. Такі цяпер час. Лепш не называць прозвішчы...

Міліцыянеры перыядычна падыходзілі да прысутных, пыталіся пра іхныя планы, казалі не збірацца больш трох у адным месцы... Хоць усе ўсё і так ведалі. У Гродне кожны міліцыянер ведае апазі-

зумела, што яны выдатна арыентуюцца ў планах апазіцыі і добра ведаюць, што тыя сапраўды прыйшлі святкаваць, і ніякіх радыкальных дзеянняў не задумалі. А апазіцыянерам на праўду было ўсё адно, як сябе будуць паводзіць ахоўнікі парадку. Будуць ганяць, ці арыштоўваць, ці нічога не будуць рабіць. Яны ўжо да ўсяго прызвычаліся. І ў гэты дзень, Дзень Волі, проста паводзілі сябе як вольныя людзі...

Час ад часу настрой псавалі паведамленні з Мінска, дзе дэманстрантаў жорстка разганялі і затрымоўвалі. Але ж гэта не ўпершыню. Так кожны Дзень Волі. І такая сёння наша Воля. Яна патрабуе, каб беларусы за яе яшчэ крыху пастаялі...

Гродзенцы сабраліся на цэнтральнай плошчы горада невыпадкова. Некалі, на шматлюдным мітынгі прысутнымі было вырашана перайначыць назву плошчы Ле-

На вуліцах Мінска ў гэтым годзе

Фота photo.bymedia.net

цыянераў і кожны апазіцыянер пазнае міліцыянера, нават калі той будзе без мундзіра. Трошкі раней, дзе-небудзь у ціхім месцы яны маглі нават разам чарку замахнуць, і пастарацца па-сяброўску папераконваць адзін аднаго ў сваёй праваце. Але не цяпер. Зараз „гульні” скончыліся...

Па няшматколькаснасці міліцыі і „людзей у цывільным” было зра-

ніна на Пляц Волі. У зямлю быў увагнаны слуп, на якім зіхацела новая назва. Гэтым годам, 25 сакавіка, гродзенцы прыйшлі па класці на гэтае месца кветкі, каб прадэманстраваць, што яны не адракліся мары быць вольнымі людзьмі. Што яны прыйшлі не на плошчу Леніна, а на Пляц Волі. Што яны — Вольныя Людзі.

Віктар Сазонаў (Гродна)

Бельская асвета

Падлеглыя Бельскаму староству школы ў мінулым годзе наведвала 4 150 вучняў, у тым ліку 150 — непублічныя. У школах навучала 315 настаўнікаў і працавала 112 асоб адміністрацыйнага і дапаможнага персаналу. Асветная сістэма Бельшчыны ахоплівае 11 адукацыйных устаноў.

З бюджэту Бельскага павета на асветныя мэты ў 2005 годзе прызначана звыш чатырнаццаці мільёнаў златаў. Прызначаная на бягучы год частка асветнай субвенцыі большая за мінулага года на амаль 945 тысяч зл., г.зн. на 5,78%. Як вынікае з дакументаў Бельскага староства, гэтая субвенцыя недастатковая для сфінансавання ўсіх асветных і адукацыйных патрэб, асабліва ў сферы рамонтаў. У планах расходаў не прадбачана:

— вынікаючага з Настаўніцкай харты аднапрацэнтнага фонду ўзнагарод;

— дапамог пры звальненні з працы ў 2005 годзе;

— намечаных на гэты год падбавак зарплат;

— 50% планаванага кошту курсаў павышэння кваліфікацый настаўнікаў.

У II Агульнаадукацыйным ліцэі 30 верасня мінулага года вучыліся 463 вучні, працавалі 34 настаўнікі, 3 адміністрацыйныя работнікі і 4 асобы дапаможнага персаналу. У новым бюджэтным годзе на бягучыя расходы прызначана звыш 1,34 млн. зл., у тым ліку на:

— аплату працы — звыш 950 тыс. зл.;

— вытворныя ад зарплат — амаль 190 тыс. зл.;

— іншыя бягучыя выдаткі — амаль 200 тыс. зл., у тым амаль 85 тыс. зл. на куплю цепла- і электраэнергіі паводле падпісаных дамоў.

Рэчавыя расходы зафіксаваны на ўзроўні неабходных патрэб. Іншыя бягучыя расходы астаюцца ў распараджэнні дырэктара.

У ліцэі староства бачыць наступныя праблемы:

— незадавальняючы тэхнічны стан будынка;

— ацяпленне будынка і аднаўленне яго вонкавага выгляду;

— замена часткі падлогі;

— частковае абнаўленне электраабсталявання.

Са шматлікімі праблемамі змагаецца кожная з 11 асветных устаноў Бельскага павета.

Міхал Мінцэвіч

25 сакавіка 2005 года на 92 годзе жыцця ў Сопаче памерла **Тамара Багдановіч-Сакалаўская** — дачка палк. Гасана Канапацкага. Словы шчырага спачування Яе брату **Мацею Канапацкаму** з прычыны напаткаўшага Яго гора выказваюць сябры Беларускага культурнага таварыства „Хатка”.

Спадару **Мацею Канапацкаму** словы шчырага спачування з прычыны напаткаўшага Яго гора — **смерці сястры Тамары** — выказвае рэдакцыйны калектыў „Нівы”.

Аб’явы

Думка, producent, tel. (022) 785 22 53.

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Лаўрэаты і настаўнікі разам з віцэ-куратар Альжбетаі Ціляк і вiзiтатарам па асвеце нацыянальных меншасцей Іалантай Точко

Самы вялікі гонар школы — лаўрэаты прадметных конкурсаў. Яны вызначаюць узровень навучання і прэстыж школы. Іх прозвішчы заносзяцца ў школьныя хронікі і застаюцца ў памяці настаўнікаў.

Вось 31 сакавіка ў ПШ н-р 11 у Беластоку адбылося ўрачыстае падвядзенне вынікаў для пачатковых школ. У Беластоку сустрэліся дзеці і настаўнікі з усяго Падляскага ваяводства (у тым ліку з колішняга Сувальскага і Ломжынскага). Сярод выдатнікаў прыстойную групу — аж 12 асоб, прадстаўлялі навучэнцы беларускай мовы (па польскай мове было аж 60 лаўрэатаў).

Граматы пераможцаў конкурсу атрымалі дзеці і іх настаўнікі, якія кожнаму з асобна ўручыла віцэ-куратар Альжбета Ціляк.

Пакуль назавем прозвішчы лаўрэатаў, трэба адзначыць незвычайны поспех дзвюх настаў-

Гонар школы

Лаўрэаты могуць наступіць у любую гімназію ў Польшчы, атрымаюць таксама „шасцёрку” на пасведчанні...

Усё залежыць ад класа — кажуць настаўнікі — час ад часу з’яўляюцца моцныя вучні, з якімі хочацца працаваць...

ніц, Аліна Ваўранюк з ПШ н-р 4 у Беластоку і Марыя Крук з ПШ н-р 3 у Гайнаўцы, якія заваявалі палову прызаў, мелі аж па трох лаўрэатаў!

Як кажуць настаўнікі, усё залежыць ад класа, час ад часу з’яўляюцца моцныя вучні, з якімі хочацца працаваць. Ніна Абрамюк (у якой двух лаўрэатаў) звычайна прысвячае аднаму конкурсіку дваццаць дадатковых урокаў. Сустрэкаюцца яны пасля заняткаў, у выхадныя...

Вялікае значэнне ў культурна-моўнай адукацыі мае пастаяннае чытанне „Зоркі”.

Вось прозвішчы лаўрэатаў:

Наталля Кандрацюк-Свярубская, Аляксандр Ваўранюк, Ганна Пякарская — усе з ПШ н-р 4 у Беластоку (настаўніца Аліна Ваўранюк), **Паўліна Лапінская, Эвеліна Назарук, Юстына Тамашук** — з ПШ н-р 3 у Гайнаўцы (настаўніца Марыя Крук), **Эвеліна Келбашэўская, Эвеліна Прабуцкая** з Нарвы (настаўні-

ца Ніна Абрамюк), **Агата Балтрамюк, Паўліна Паскробка** з ПШ у Дубінах (настаўніца Ніна Куптэль), **Філіп Міронаў** з ПШ н-р 6 у Гайнаўцы (настаўніца Людміла Грыгарук), ды **Паўліна Нэйман** ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім (настаўнік Андрэй Мароз).

Нашы лаўрэаты могуць наступіць у любую гімназію ў Польшчы, атрымаюць таксама „шасцёрку” на пасведчанні.

Самым складаным — паводле конкурсікаў — аказаўся раённы этап, які ўключаў граматычныя загвоздкі. А ваяводскі конкурс, у параўнанні з ім, быў прасты і патрабаваў агульнай знаёмасці мовы і культуры ды думання.

— Усе мае лаўрэаты, — адзначае Аліна Ваўранюк, — размаўляюць па-беларуску ў сваіх хатах. Гэта, — кажа настаўніца, — лічу найважнейшым!

ЗОРКА

Вершы Віктара Шведа

Паўвека з „Зоркай!”

На ўроку белмовы

Настаўніца вітае клас,
Урок пачаўся праз хвіліну.
— Які, скажыце, будзе час:
„Я прыгожая жанчына”?

На гэта раптам даў адказ
Гарэзлівы надзвычай Фома:
— Сумненняў тут няма якраз,
Дык гэта ж прайшлы час, вядома.

Цікавейшы занятак

Матуля даведацца хоча,
Які цікавейшы занятак
Выконваць будзе сыночак,
Як вырасце так як тата?

— Як буду вялікі, як тата,
І патаўсцею таксама,
Тады я напэўна зайзята
Буду вагу скідаць, мама.

Страйк чыгуначнікаў

Запытай настаўнік Майку:
— Аб чыгуначнікаў страйку
Хто з паэтаў польскіх першы
Напісаў у сваім вершы?

— У вершы Тувіма Юльяна
Прадстаўлена ўсё нечувана.
А страйку гэтага гарантыя —
„Лакаматыў стайць на станцыі”.

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК
Віктар Швед у час сустрэчы са школьнікамі

Якраз у дзень, калі ў Беластоку праходзіла „Роднае слова”, беларускі паэт Віктар Швед святкаваў сваё 80-годдзе. Дзеці вельмі спантанна адзначылі гадавіну — усе падняліся з крэслаў і зладжана грывнулі „Многае лета”!

— Вершы я пачаў складаць ужо ў пяць гадоў, — прыгадаў маладыя гады паэт, — у час, калі пасвіў кароў. Гэта былі адра-

саваныя аднагодкам рыфмаванкі смешна-дакучлівага характару. Сам таксама прыдумваў мелодыю да сваіх вершыкаў-дражнілак. Ведаў і любіў народныя песні, якія спявала яму матуля ля калыскі. Першыя паэтычныя спробы выяўляў на дыялектнай мове вёскі Мора.

Наступны этап — школа ў Орлі. Шведу запамятаўся даваенны

клімат мястэчка і яго лепшыя сябры-яўрэі — Янкель Шумахер і Вернік Шыя. Апошні быў вядомы як танцор.

— Ён нават у клас заходзіў танцавальным крокам, — прыгадвае паэт і дадаў, што прысвяціў Шыі асобны верш. У час вучобы ў Орлі пісаў на польскай мове. Настаўніца спачатку не паверыла ў талент і запытала: „Przyznaj się, bracie, skądżeś przepisał ten wiersz?” Аднак пасля нейкага часу з гонарам аб’явіла: „Oto mamu w naszej szkole poeć!”

Пісаць на беларускай літаратурнай мове Віктар Швед пачаў у часы савецкай дзесяцігодкі, якая замяніла згаданую польскую паўшэхную школу.

І хоць складаў вершы з дзяцінства, літаратурны дэбют (на беларускай мове) прыйшоў ажно 24 сакавіка 1957 года ў поўныя 32 гады жыцця.

— Калі з’явілася „Ніва”, мне значэлася пісаць, — адзначыў паэт.

Ад пачатку супрацоўнічае з „Зоркай”.

Для нас, вядома, гонар, што самы выдатны беларускі паэт для дзяцей амаль паўстагоддзя супрацоўнічае з „Зоркай”.

Мы таксама віншваем паэта і зычым яму „Многае лета”!

ЗОРКА

Жаўрукі

Толькі снег зыздзе з палёў, як у небе пачынае звінець нястрыманая песня: „цюрлі-цірл-цы”, а ўстрывожаная птушка азваецца: „чэрль-чэрлі-трыд”. Гнёзды ўе тая маленькая птушачка сярод нізкай травяністай расліннасці, у ямцы. Жаўрукі трымаюцца парамі і чародкамі. Жаваранак палявы засяляе палі, сухія лугі, лясныя высечкі, трапляецца на нізінных і вярховых балотах. А ёсць яшчэ і жаваранак рагаты, з падоўжанымі чорнымі пёрамі-рожкамі на баках, з белавата-бурым брушкам, што насвітвае „фі-фі-фі-ціці”. І жаваранак чубаты, які і зімой трымаецца пры жыллях (завуць яго „смецюшком”), што трэліць над палямі, а ўскрыквае меладычна „ізы-іры-тры-тры” ці ціха „джноі”, з заостраным чубком на галаве. Яечкі ён складае па 3-5, белаватыя, з бруднаватымі плямкамі, выводзіць птушанят можа двойчы ў год. А жаваранак лясны, з невялікім чубком, з белым і зеленавата-жоўтым адценнем живоціка, выдае флейтавыя гукі: „ю-лі, ю-лі, ю-лі, ю-лі”, гнёзды ўе таксама на зямлі, высцілае іх травой, лістоўем, карэньчыкамі. Зімуюць жаваранкі ў краінах Заходняй Еўропы...

Без жаўруковай песні не можам уявіць сабе вясну, веснавое поле, на якое заве ён хлебараба. І мне асацыюецца з гэтай міла-

гучнай і кранаючай сэрца песняй дарога ў школу, далекаватая, па тады палявой ды жвіраванай дарогах, у суседнюю вёску. Уздымала яна сэрца навізнай, прагай узляпець з маленькай птушкай у блакіт, пабачыць, што там, далёка, за лесам. А пасля, калі я стала большай і памагала майму дзеду і бацькам у гаспадарцы, спалучаецца ён з вельмі сумным здарэннем. Навучыў мяне дзедка Іван касіць касой. Нялёгка гэта работа! Трэба ўмець трымаць касільна, умець браць размах, умець весці лязо касы роўна над зямлёй, каб не ўбіць дзе яго ў камень ці купіну, і рэзаць траву роўна, у меру. Ды і лязо касы павінна быць выклепанае, вымянташанае — тады рэжа сцёблы лёгка, роўна кладзе іх на зямлю... І пайшала я ўкасіць травы свінням. Узяла радзюжку, каб набраць туды свежаскошанай травы, завязаць яе ў клунак, закінуць на спіну...

Рупна працуючы, пад звон галасоў птушак і ўжыкання касы, не звярнула я ўвагі на трывожнае ўскрыкванне кнігавак. І ўпала я на калені з вялікім лямантам і слязамі: перада мною ў свежаскошанай траве памірала маленькая птушачка бураватага, у плямкі, колеру, з цёмнабурым хвосцікам, са светлым живоцікам. Матуля-жаўручыха. Нялётныя яшчэ ейныя дзеткі паспелі ўцячы перад маім лязом, а яна паклала галоўку, не пакідаючы гнязда...

Міра Лукша

Польска-беларуская крыжаванка № 15

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

▼				Łopot	▼	Wojownik	▼
▶						Paschalny	
	Trybuna	Rybak					
	Troje					Witka	
	Tron						
Tryptyk							
Ryba						Jał	Jar
Gumowiec							
					Halo		
				Ar			
	Czób						
	Wnuk						
Jaskrawoczerwony							

Адказ на крыжаванку н-р 11: Ас, бот, ветрык, вясна, айчым, рыс, Ака, лгота. Ар, вядро, лес, сутнасць, край, чало, крык, тры, мара.

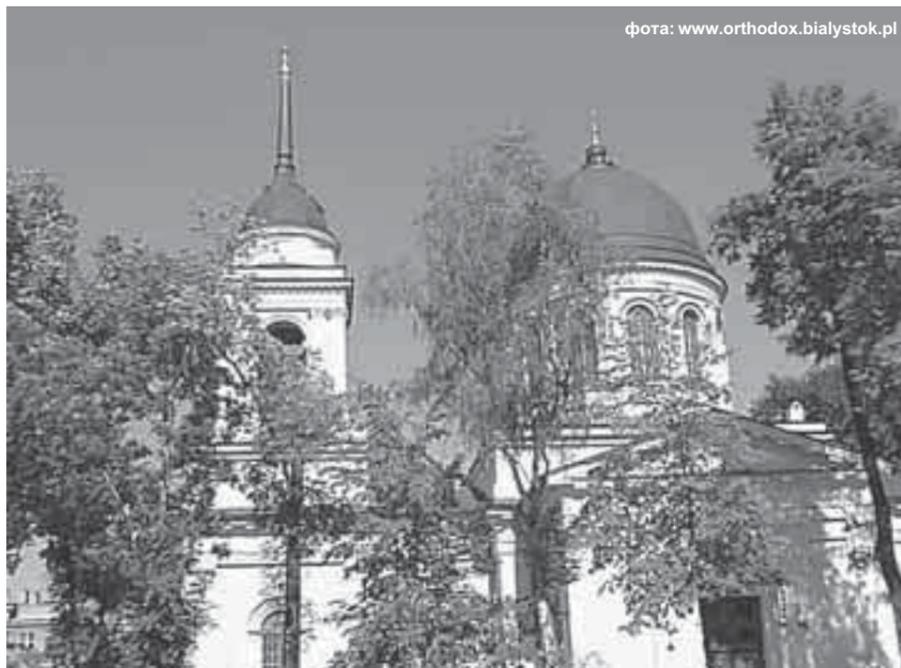
Узнагароды, аўтаручкі (zakreślacze), выйгралі: Аня Порац, Міхал Кананюк з Нарвы, Кася Шыло, Аня Анікіюк, Наталля Янцэвіч з Чыжоў, Эля Анджаеўская, Кася Тарасюк з Дубін, Караліна Янюк, Юстына Смольская, Іаанна Трусевіч з Нараўкі. Віншваем!

Беларусаў не павінна быць

Азнаямленне з дакументамі, якія адлюстроўваюць палітыку санацыі ў адносінах да беларусаў напрыканцы трыццаціх гадоў XX стагоддзя, не пакідае сумнення: беларусы як нацыя павінны знікнуць на працягу аднаго пакалення. Кіруючая Польшчай эліта была згоднай, што працэс паланізацыі беларусаў павінен прайсці паспяхова і бесканфліктна пры ўмове, што ўлады рашуча будуць ліквідаваць усе праявы беларускага інтэлектуальнага і культурнага жыцця.

Асабліваю ўвагу санацыйныя палкоўнікі звярталі на Праваслаўную царкву, якую планавалі ўчыніць галоўным інструментам паланізацыі беларускіх вернікаў. Міністэрства ўнутраных спраў, у якім нараджалася большасць праектаў нацыянальнай палітыкі, прыйшло да высновы, што маладыя святары, якіх у Варшаве рыхтавалі да палітычнай акцыі ў паўночна-ўсходніх ваяводствах, дадуць прыклад праваслаўнаму насельніцтву як стаць палякамі. „Należy dokładnie obserwować wszelkie poczynania duchownych prawosławnych, kierować nimi i nastawiać na orientację polską, — пісалася ў праекце МУС для Навагрудскага ваяводства. — Wykorzystać ich poza cerkwią do pracy w organizacjach o silnych podstawach polskich, dążyć by duchowni w życiu prywatnym posługiwali się językiem polskim, kartować ich sobie momentami materialnymi, tworzyć rozdźwięki między dolami, które można opranować, a górą będącą bastionem moskalfilstwa. Dysharmonia ułatwi posunięcia władz administracyjnych z jednej strony, z drugiej zaś dla władz centralnych będzie atutem do rozgrywki. Trzeba zdecydowanie żądać by religię prawosławną nauczano w języku polskim. Młodzież ucząca się religii w języku polskim po ukończeniu szkół sama domagać się będzie nabożeństw w języku polskim, bowiem język moskiewski i cerkiewno-słowiański nie będzie dla niej zrozumiałym, wówczas nastąpi ostatni akt, to polonizacja cerkwi na żądanie ludności”.

У канцы 1938 года Праваслаўным выдвецкім інстытутам у Гродне быў надрукаваны за кошт дзяржаўных сродкаў зборнік казанняў на польскай мове. Па загадзе Міністэрства веравызнанняў і адукацыі ваяводскага і павятовага адміністрацыя па-

вінна на працягу 1939 года паўплываць так на святароў, каб набылі яны гэты асаблівы падручнік і гаварылі пропаведзі паводле формы і зместу надрукаванага ў зборніку. Адначасова забаронена было распаўсюджаць сярод вернікаў праваслаўны календар надрукаваны Варшаўскай мітраполіяй на рускай мове. У 1940 годзе планавалася назначыць 10 новых епіскапаў, выхаваных у польскай культуры, якія больш рашуча мелі правесці паланізацыю літургічнага жыцця. Наконт кандыдатаў вяліся размовы паміж цэнтральнымі і ваяводскімі ўладамі. Ніхто ў гэтай справе не пытаўся ні мітрапаліта, ні тым больш Сінода епіскапаў. Несумненна, найвышэйшым патрыярхам Праваслаўнай царвы ў Польшчы пры канцы трыццаціх гадоў быў міністр па справах веравызнанняў. Без згоды міністра мітрапаліт фактычна не мог прымаць ніякіх рашэнняў па арганізацыі рэлігійнага жыцця праваслаўных у Польшчы.

Епіскап, калі хацеў наведаць парафію, павінен на выезд атрымаць згоду ад ваяводы. Ваяводы найчасцей ставілі на ногі дзесяткі сваіх падначаленых — чыноўнікаў, паліцыянтаў, канфідэнтаў, якія „абслугоўвалі” такі візіт. Раней рыхтаваліся парафіяльныя камітэты, якія, вітаючы гаспадара епархіі, ад імя вер-

нікаў звярталіся да епіскапа на польскай мове. Згодна з законам епіскап павінен адказаць на такой жа. Старажы і ваяводы фактычна рашалі пра тое, хто быў настаяцелем. Кожны тыдзень старажы атрымлівалі рапартажы, як паасобныя святары ставіліся да абавязку замацоўвання польскай нацыянальнай свядомасці сярод вернікаў. Планавалася, што на пачатку саракавых гадоў, у першую чаргу ў беларускіх парафіях памяняць тых святароў, якія прытрымліваліся рускай мовы.

Пры канцы трыццаціх гадоў беларускае школьніцтва ў Польшчы фактычна ўжо не існавала. Аднак уладам сталі таксама перашкаджаць настаўнікі беларускай нацыянальнасці, якія ў польскіх школах вучылі беларускіх дзяцей. У 1938 г. планавалася на працягу двух гадоў памяняць настаўнікаў беларусаў палякамі. Кіраўнікамі школ мелі стаць выключна мужчыны польскай нацыянальнасці, якія прайшлі вайсковую адукацыю. „Wyeliminowanie elementu niepolskiego ze stanowisk nauczycielskich, — пісалася ў распараджэнні МУС — ma na celu przeprowadzenie polonizacji młodzieży szkolnej”.

У 1938 годзе былі ліквідаваны амаль усе грамадскія, культурныя і палітычныя беларускія арганізацыі. Асталіся яшчэ кааператывы,

але іх таксама неўзабаве палічылі вярхоўнымі ўстановамі. „Obecnie jedną z większych bolączek na odcinku narodowościowym stanowią spółdzielnie białoruskie, — адзеньвала МУС. — Spółdzielnie te, jako ostatni bastion wojującego białoruszenu z państwowością polską, winne ulec likwidacji. Akcja trzymania ręki na pulsie spółdzielczości białoruskiej jest jedną z najważniejszych, bowiem Białorusini przegrawszy na odcinku społeczno-politycznym zamierzają wzorem Ukraińców uniezależnić się gospodarczo. Likwidowanie spółdzielni białoruskich winno trwać konsekwentnie i na miejsce likwidowanych placówek gospodarczych białoruskich tworzyć placówki polskie”.

МУС прапанавала таксама правесці ліквідацыю ўсіх беларускіх самадзейных калектываў — хораў, тэатраў. На іх месца прапанавалася ствараць, там дзе гэта было магчымае, польскія калектывы. Пры канцы трыццаціх гадоў санацыйныя чыноўнікі і палкоўнікі з сорамам пісалі пра сваю ранейшую палітыку, якая дазваляла беларусам мець нават свае школы.

„Obowiązkiem naszym jest dążyć do zespolenia obu elementów polskiego i białoruskiego, przy nastawieniu całkowitego wchłonięcia elementu niepolskiego i spolonizowania mniejszości białoruskiej”, — планавалася ўладамі ў 1937 г. Кожны, хто ў нейкай форме прадэманстравалі сваё супрацьстаянне такой лініі палітыкі дзяржавы, найчасцей трапляў у канцлагер у Каргуз-Бярозе. Пры канцы трыццаціх гадоў улады вырашылі, што беларускае пытанне ў Польшчы не існуе, беларусаў няма і не павінна быць у будучыні на тэрыторыі польскай дзяржавы. Беларусы, якія з гэтым не маглі змірыцца, найчасцей называлі нацыяналістамі, камуністамі, здраднікамі, тэрарыстамі.

Чытаючы сакрэтныя дакументы з канца трыццаціх гадоў можна зразумець шмат чаго з таго, што цяпер адбываецца на Беласточчыне. Сярод прадстаўнікоў дзяржаўных устаноў вяртаецца да ўжытку логіка мыслення санацыйных чыноўнікаў у адносінах да беларусаў. Рацыянальна немагчыма нават растлумачыць, чаму адраджаецца абанкручаная палітыка. Відаць, дзейнічае нейкі закон натуры, які не дазваляе палітычным і чыноўніцкім элітам Польшчы пераносіць беларускі прысутнасці ў яе межах.

Яўген Мірановіч

„Карткі” з беларусамі

Беларусы з зацікаўленнем могуць узяць у рукі новы нумар выходзячага нерэгулярна ў Беластоку літаратурна-мастацкага часопіса „Карткі”. Гэта перш за ўсё дзякуючы роздумам сацыёлага, культурознаўцы і рэлігіязнаўцы праф. Уладзіміра Паўлючука: *Беларусы — палітычныя, тутэйшыя і іншыя*. Гэты выкладчык Ягелонскага ўніверсітэта ў Кракаве і Беластоцкага ўніверсітэта, ураджэнец Рыбалаў, паспрабаваў пералічыць супольныя рысы вылучаючыхся польскіх беларусаў. Прафесар паставіў супярэчліваю тэзу: „Так сфармаваную этнічную групу лепш буду называць этнічнай меншасцю, а не нацыянальнай меншасцю”. І далей абгрунтоўвае: „Для беларусаў у Польшчы ў пераважнай большасці беларускія каштоўнасці

зусім абыякавыя і, у прынцыпе, невядомыя. Калі ўжо прытрымоўвацца нацыянальных катэгорыяў, то трэба было б прыняць аптацыю Сакрата Яновіча, несумненнага лідэра беларускай ідэі ў Польшчы, які кажа, што фармуецца ў Польшчы асобны беларускі міні-народ, іншы ад таго з-за ўсходняй мяжы”.

Уладзімір Паўлючук пераносіцца ў сваім мысленні аб беларусах на палітычны грунт, значыць, адзін з элементаў агульнаграмадскай грамадзянскай дзейнасці. Піша: „Тутэйшыя беларусы — цяжар для рэгіянальных улад. Арыентацыя ў іх левая, складаюць пастаянны электратат СЛД і міністра Цімашэвіча ў той час, як ва ўладах рэгіёна заўсёды перавагу маюць правыя арыентацыі”. Для яго разбіццё беларускай мен-

шаснай супольнасці на беларусаў палітычных і тутэйшых — як гэта называе — сімптом часу трансфармацыі. На яго думку, падзелы (нацыянальная тоеснасць, этнічная?) зводзяцца таксама да рэлігійнай тоеснасці ў розных канфігурацыях палякаў, беларусаў, католікаў і праваслаўных (паляк-праваслаўны, католік-беларус і г.д.). Тут прыходзіць да вываду: „З часам таксама і ў Польшчы праваслаўе перастане быць рэлігійнай лёсу, стане рэлігійнай выбару. Зблытаная нацыянальна-канфесійная тоеснасць страціць тады сэнс”.

Сам аўтар у канцы тэксту прызнаецца, што ягоным меркаваннем не хапае „саліднай эмпірычнай базы”. Спаслаўся ён — як сам сцвярджае — на ўласныя ўдзельныя назіранні. Аднак, пры дынаміцы змен механізмаў правячых адкрытым грамадствам, якога часткай, кіруючайся таксама сваімі правамі, з’яўляюцца ў Польшчы беларусы з рэгіяналь-

нымі, сямейнымі, суседскімі і іншымі сувязямі ды залежнасцямі, вымушанымі польскай большасцю, тая база будзе няпоўнай. Самая каштоўнай тады будзе дарога, якую выбраў праф. Паўлючук — запісак з таго досведнага назірання.

Варта прыгадаць, што навейшы нумар „Картак” — апрача м.інш. інтэрв’ю з найбольш агучанымі ў апошні час творцамі літаратуры Анджэем Стасюком і Войцехам Кучокам, публікуе новыя вершы гайнавянкі Ірэны Стэльмах, выпускніцы тэатралогіі Ягелонскага ўніверсітэта, настаўніцы польскай мовы ў Гайнаўскім белліцэі, ды паэтэсы, празаіка і журналісткі „Нівы” Міры Лукшы. Усё тое пераплеценае фантастычнымі ў колерах мастацкімі фатаграфіямі. А ўсё — што ў сённяшні час рэдкасць — падаецца ў педантычна акуратным графічным і рэдактарскім афармленні.

Мацей Халадоўскі

Хведар Сідарук нарадзіўся ў Дабрывадзе ў 1904 годзе (пам. у 1966). Быў адзіным сынам з другога сужонства ад Рамана Маркевіча і Марыі з роду Рачкевічаў. Першая жонка бацькі, Параскева з Зіневічаў памер-

Васіль Яўдасюк і Хведар Сідарук, 1920-я гады

ла. Па ёй два сыны засталіся — Якім і Раман. Старэйшы Якім пазней жандарам у імператара служыў. Як Хведару канчаўся адзінаццаты год, з матуляй Марыяй падаліся ў бежанства. Бацька Раман памёр раней і ў Дабрывадзе пахавалі. З імі паехаў прыродны брат Раман. Падарожнічалі са сваякамі матулі Марыі, сям'ёй Андрэя Рачкевіча. Жонка дзядзечкі Андрэя выходзіла з роду Масальскіх з Сухавольцаў. У іх было чацвёра дзетак: Мішка, Аляксей, Вольга і Сенька. Апынуліся ў Чэлябінску. На чужыне знаходзіліся пяць гадоў. Хведарава маці працавала прачкай, ён пастухом быў.

— Найгорш было свіней пасвіць у дождж, — гаварыў калісьці. — Паразбягаюцца ва ўсе бакі, што цяжка ў кучу пазганяць. Затое ў сонечнае надвор'е — выгада. Свінні ў балоце качаюцца, рохкаюць.

Дамоў вярталіся разам з іншымі, без жонкі і дзяцей — Андрэя і Мішкі, старэйшага ягонага сына. Жонка памерла, а Міхась застаўся. У гэты час ён быў студэнтам вышэйшай школы і загінуў у час рэвалюцыі.

У Дабрывадзе, пасля бежанства, адно будынкі засталіся. Гаспадарчыя

Мой радавод

рэчы прыходзілася нажываць. Вяртаючыся дамоў, дзядзька Андрэй пазнаёміўся з Настусяй, дзяўчынай з-пад Слоніма. Дамовіліся, што пажэняцца. Так і было. Удавец Андрэй Рачкевіч гаварыў сваякам: „Выпішу жонку з Расеі”. Затым паслаў ліст нарачонай. Прыехала Настуся. З таго сужонства застаўся сын Мікалай. Пры старой Польшчы цяжка прыходзілася жыць. У Дабрывадзе былі адны пясочкі ды багна. Работы не было. Удавіца Марыя рашыла перасяліцца ў Кузаву. Дамовілася стаць служанкай у Баўтрамея Рэпкі. Забрала з сабою сына Хведара. Гэты, будучы падроткам, пры дзядзечцы Андрэю навучыўся шавецтва. У Кузаве абутак ладзіў.

Вольга Селях выходзіла з Апакі-Малой і ў пані Грабоўскай у Чаромсе была служанкай. Гэтая пякарню мела. З Хведарам Сідаруком пазнаёмілася пры нагодзе, як прынесла ладзіць туфлі. Маладыя спадабаліся сабе і неўзабаве пажаніліся. Было гэта ў 1928 годзе. Хведар рашыў збудаваць дом. Ён добра жыў з ляснічым Антанюком у Вульцы-Тэрахоўскай. Дамовіліся, што можна яму ссякаць засохлыя сосны. Амаль два гады Хведар на плячах бярэны з „Боровын” насіў. Хатку паставіў пры дапамозе аднавяскоўцаў. У 1931 годзе Сідарукам нарадзілася першая дачка. Не пашчасцілася — нежывая. Затым былі Яўгенія, Галена, Валодзя і Віктар. І зноў сям'ю Хведара Сідарука спасцігла няшчасце. Было гэта ў лютым 1944 года. Савецкія партызаны пабілі трох нямецкіх жандараў. Хведара Сідарука забралі немцы (працаваў ён тады пры ахове чыгункі). Жонку Вольгу цяжка паранілі ў час перастрэлкі. Пачаткова Сідарука трымалі ў бэльскай турме, якая зна-

Маці Вольга, бабуля Эмілія Селех і Таццяна Саўчук

ходзілася па вуліцы Галавескай. Турма прызначалася для палітычных вязняў. Штодзень Хведара гестапа выклікала на допыты. Раніцай заязджаў чорны воран — аўтамабіль з „крукам” (крумкачом). Сябры гаварылі: „Рыхтуйся, Федзька, за татой прыехаў”. Да абеду білі гумовымі палкамі. Дапытваліся аднаго: хто прыходзіў тады ўвечары; назаві прозвішчы тых з лесу... Скатаваны, слова не пісую. Кідалі затым у аўтамабіль і на Галавескую адвозілі. Хведара ратавалі сябры па камеры: Дзмітры Паплаўскі з Петухоўкі, што каля Пасынак і Сёмка Кацянка з Агароднік. Кашулю ільняную на кусочкі рвалі, „жабкай” ад ботаў палаценца скраблі ды пушыстае валакно прыкладалі Хведару на параненыя плечы. Раны лечыліся паспяхова. Тых, каго „чорны крук” забіраў і не вярталіся, у Піліцкім лесе расстрэльвалі. Зараз там помнік устанавілі.

Хведару суджана было жыць. Сідарука накіравалі ў канцлагер. Пахадайнічаў за тым маёр гестапа, які

супрацоўнічаў з партызанамі. Пачаткова паслаў у Штутгаф, затым у Гальберштадт і Нойгам. У апошнім працаваў у камялодні. Пацярапеў у выпадку — груз яго прываліў і паламала нагу. Перавалі ў Бухенвальд. Гэта было на пераломе 1944/1945 гадоў. У Бухенвальдзе рыхтавалі навагоднюю ёлку. Набліжаўся канец вайны. Апошні тур зняволення праходзіў у Аўстрыі. Вызвалілі амерыканцы. Хведара Сідарука перадалі ў савецкую зону, калі раздзялялі вязняў па нацыях (падаўся беларусам). Прызначылі ў шавецкую майстэрню, дзе рабіў боты афіцэрам. Прапанавалі пасля вайны ехаць у Саюз на пастаяннае жыхарства, але даражыў ён сям'ёю. Турбавала яго думка: што з імі, ці ў жывых засталіся? Калі паслаў пісьмо ў брэсцкую абласную газету, дык не ведаў, што ў той час жонка паслала запыт у Міжнародны чырвоны крыж. Такім чынам атрымаў першую вестку з гэтай установы пра сям'ю. Неўзабаве атрымаў жончын ліст з Кузавы. У пісьме паведамлялася, што ўсе жывыя і здаровыя, трымаюць кароўку ды чакаюць хуткага вяртання дамоў. Хведар Сідарук вярнуўся са зняволення ў снежні 1945 года. Гэта было перад Варшавой...

Пры камуне, да апошніх дзён жыцця, Хведар працаваў на чыгунцы. Разам з жонкай былі Радай Дзяржавы ўзнагароджаны Партызанскім крыжам. Так канчаецца гісторыя маёй сям'і. Хачу прыкмеціць, што Хведар і Вольга з'яўляюцца маімі бацькамі. Успамін лічу як радаслоўе. Зараз ведаю адкуль карані роду Сідарукоў. Для папаўнення ведаў, некалькі слоў прыбаўлю аб бацьках матулі. Мой дзядуля Сцяпан (з боку маці) выходзіў з Кобрына. Ягоная жонка Эмілія Кісялеўская была каталічкай, са шляхецкага роду. Шлюб бралі ў царкве.

— Як за мужам у царкву я пайшла, дык дзяцей хрысціць там будзем, — гаварыла. Дажывала пры сыне Міхасю ў Чаромсе. Матулю маю „Кабрынчанкай” называлі або проста „Олька Кабрынцёва”. Таму я маю права лічыць сябе, што я — плоць ад плоці беларус.

Уладзімір СІДАРУК

Пачатак вайны і акупацыі

Была субота. Пасля нялёгка пражытага тыдня жыхары вёсак з задавальненнем чакалі надзеі, дня адпачынку. Гаспадыні, перад святам, наводзілі ў хатах парадак. На змярканні мылі ў драўляных капаньках дзяцей і ўкладвалі іх спаць.

Стомленье штодзённай працы людзі ўначы моцна спалі. Раніцай страшэнны гул паставіў усіх на ногі. Я спрасонна закрычала: „Засоўвайце бляху, вельмі грыміць”. Калі падышла да акна, убачыла блакітнае, чыстае неба, на якім не было ні адной хмаркі.

Сонца яшчэ не ўзыхло. Гэта было ў нядзелю ў 4 гадзіны раніцы 22 чэрвеня 1941 г. Нямецкія самалёты надляцелі над горад Бельск. Кідалі бомбы на чыгунку, на якой узрываліся цыстэрны з гаручымі матэрыяламі. Агонь і дым відаць было ў нашай вёсцы Аўгустове, аддаленай ад горада каля 3 кіламетраў. Потым самалёты накіраваліся на аэрадром за горадам. Там збамбардзіравалі невялікія самалёты „кукурузнікі”.

Савецкія войскі, якія стаялі ў нашай вёсцы, у паніцы выехалі, а праз няцэлы тыдзень з захаду прыйшлі немцы. Яны ехалі

на баявых машынах і матацыклах. Затрымаліся амаль на сярэдзіне вёскі насупраць нашага дому, на пляцы, дзе яшчэ нядаўна стаялі машыны савецкіх салдат. Немцы былі вясёлыя, задаволеныя, гутарылі, смяяліся. Машыны, зброя і вопратка салдат былі задбаныя, выглядалі так, як бы яны ехалі не на фронт, а на парад.

На захопленых землях немцы пачалі ўводзіць свае парадкі. У Бельску на вуліцы Галавескай, у будынку, у якім цяпер знаходзіцца Сельскагаспадарчы тэхнікум, немцы прызначылі адну палавіну будынка на швальню, а ў другой палове размясцілі турму. Арыштаных трымалі ў падвале ў вельмі дрэнных умовах: у сырасці, холадзе ў голадзе. Пачаткова немцы арыштоўвалі польскую інтэлігенцыю: настаўнікаў, працаўнікоў адміністрацыі і іншых падаронных. Потым пачалі арыштоўваць цыганоў і асоб падаронных у палітычнай дзейнасці, а нават ні ў чым невінаватых людзей. Такімі нявіннымі людзьмі, якіх арышталі немцы, былі вядомыя мне жыхары вёскі Пасынкі: Васіль Антанюк, Антон Заброцкі, Піліп Нікіцюк з жонкай, Ан-

дрэй Манаховіч з малодшым братам Іванам, а з Бельска кіраўнік школы н-р 2 Яронскі з жонкай, Бужынскі і Бельскі — настаўнікі, імён іх я не памятаю.

Я тады працавала ў швальні, да якой немцы прызначылі шмат дзяўчат з Бельска і навакольных вёсак. Шылі мы пінжакі з шэрага тоўстага матэрыялу, магчыма для лагэрнікаў. Кролі матэрыял Янка Асеннік, Янка Шурбак і Анатоль Брыш. У швальні ў два рады стаялі машыны і кожная дзяўчына выконвала прызначаную ёй работу, а ў канцы выходзіў гатовы пінжак.

Нашым шэфам быў невялікага росту, культуры немец. З ім жыла польская дзяўчына Броня Палаянская. Яна яму даносіла ўсё, аб чым мы гаварылі, бо ён нічога на нашай мове не разумей. Вядома, часта наракалі на высокія нормы, якія ён накладваў, а пасля іх выканання зноў падносіў. Цяжка было так працаваць, ногі пухлі ад старых, мужчынскіх трафейных машын, а ў дадатку трэба было хадзіць пехатою на работу каля 5 км. З акон швальні было відаць як прыезджалі машыны з арыштанымі людзьмі да суседняй турмы, якой панадворак ад нашага быў адгароджаны высокім 2-метровым, даволі шчыльным плотам. Праз невялікія шчыліны, у час перапынку, можна было часам убачыць

каго-небудзь з арыштаных. Яны прасілі нас хлеба і мы не раз кідалі ім яду праз плот. Аднойчы немец заўважыў, прыйшоў да нашага шэфа і загадаў каб ён выдаў таго, хто кідаў хлеб арыштаным. Аднак ніхто не прызнаўся і тады немец пратрымаў нас усю ноч у швальні без яды і пасцелі, толькі раніцай адпусціў дамоў. Падаронных, у тым ліку і мяне, вывезлі ў Прусію на работы.

Бачылі мы як з турмы вывозілі некуды людзей, мы тады яшчэ не ведалі куды. Малодшых — Васіля Антанюка, Андрэя і Івана Манаховічаў, вывезлі ў Бухенвальд і хоць яны шмат яшчэ нацярапеліся, але астатнія ў жывых. Шмат людзей вывозілі ў Піліцкі лес, „Асушок”, і там расстрэльвалі. На тым месцы стаяць помнікі загінуўшым. Астанкі ахвяр былі перавезены ў Бельск на могілнік і там віднее помнік з надпісам: „Ахвярам варварства 15 ліпеня 1943 г.” Помнік знаходзіцца на каталіцкім могілніку на вуліцы Войска Польскага. Шмат людзей праходзіць і праязджае па той вуліцы побач помніка з надпісам вялікімі літарамі, але мала хто зверне ўвагу і задумаецца каму прысвечаны гэтыя словы. Сведкаў таго здарэння мала асталося, а не ўсе малодшыя ведаюць, няма каму ім пераказаць.

Марыя МАНАХОВІЧ

Застаецца ўражанне, нібыта мы завіталі ў госці да добрых людзей, дом якіх светлы і прасторны...

www.svitanak.lv

Некалькі месяцаў таму сусветнае павуцінне папоўнілася сайтамі нашых прыбалтыйскіх суайчыннікаў, а дакладней — Латвійскага таварыства беларускай культуры „Сьвітанак”.

Каб наведаць даны сайт, віртуальнаму вандроўніку варта набраць на сваім камп’ютэры адрас: <http://www.svitanak.lv>. Перад нашамі вачыма амаль у імгненне вока адкрываецца простае, але арыгінальнае выяўленне.

Уверсе галоўнай старонкі на чырвонай палосцы белымі літарамі размешчаны надпіс „Сьвітанак”. Прычым зроблены ён як кірыліцай, так і лацінкай. Пасярэдзіне — эмблема Таварыства, якая складаецца з беларускага і латвійскага сцягоў і нечым нагадвае элемент узору нашага арнаменту.

Выйсці да рубрык сайта месцяцца ў двух месцах — пад чырвона-белам загатоўкам і ў самым нізе выяўлення. А паміж гэтымі выйсцямі знаходзіцца своеасабліва прэзентацыя Таварыства пад назваю „Пра час і пра нас”.

Такім чынам латвійскім беларусам ёсць што распавесці пра сябе. Той жа „Летапіс” зроблены ў вельмі годным фармаце. Спачатку размешчаны змест усіх матэрыялаў, клікнуўшы на назвы якіх, мы трапляем на падрабязны расповед пра тую ці іншую падзею з жыцця Таварыства.

У нечым на „Летапіс” падобная рубрыка „Навіны”. Але толькі па форме, бо дубляванне матэрыялаў знайсці не ўдалося, што прыемна ўразіла. У той жа час даная рубрыка не зусім адпавядае сваёй назве, бо тэксты ў ёйносяць не інфармацыйны, а апавядальны характар.

„Голас у падтрымку” дае нам падставу сцвярджаць, што латвійскія беларусы неабякавыя да падзей, звязаных з жыццём суайчыннікаў

у іншых краінах. Сведчанне чаму — шматлікія заявы ў абарону беларушчыны ў розных краінах. Ёсць тут, дарэчы, і выражэнне стаўлення да сітуацыі, што склалася апошнім часам вакол „Нівы”.

Даволі цікавай падаецца рубрыка „Культура”. Тут распавядаецца пра беларускіх мастакоў і дзеячаў культуры Латвіі, прадстаўленыя здымкі, вершы і малюнкi, што тычацца гэтага аспекту дзейнасці Таварыства, ёсць іншыя падрубкі.

„Гісторыя” таксама складаецца з падрубкі. У іх змешчаныя артыкулы, інтэрв’ю, каляндарныя даты, інфармацыя пра гістарычныя падзеі.

Найбольш ілюстраванай з’яўляецца рубрыка „Галерэя”, дзе маюцца фатаграфічныя выяўленні разнастайных імпрэз з удзелам альбо арганізаваных Таварыствам. Кожны здымак можна павялічыць, клікнуўшы на яго.

Інфармацыйна насычанай ёсць і старонка пад назвай „Слухай сваё”. Тут месціцца як расповед пра беларускія хвалі латвійскага радыё, так і паведамленні пра беларускія музычныя гурты і сайты, дзе можна знайсці амаль усю інфармацыю пра жыццё беларусаў і Беларусі.

Расповед пра народны каляндар змешчаны на аднайменнай старонцы. Свае думкі аб „Сьвітанку” і ягоным сайце наведвальнік можа выказаць на любой з чатырох моў — беларускай, рускай, латышкай і англійскай праз рубрыку „Кантакты”.

Ну і, падагульняючы расповед пра гэтую віртуальную старонку, варта адзначыць, што, наведваўшы яе, застаецца ўражанне, нібыта мы завіталі ў госці да добрых людзей, дом якіх светлы і прасторны. А нядаўня яго „пабудова” ўжо паспела ўвабраць у сябе подых беларускай гісторыі, якую зберагаюць і робяць гаспадары.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Надзея Астапчук — прадстаўніца Брэстчыны стала чэмпіёнкай кантынентаў зала, выйграўшы спабор у штурханні ядра...

Беларусь, беларусы...

Стракаты сакавік

Сакавік выдаўся досыць супярэчлівым для беларускіх спартоўцаў. Крыўднае расчараванне прынес матч Кубка Дэвіса па тэнісе з румынамі. Нечакана на чэмпіянаце Еўропы „праваліліся” і майстры малой ракеткі. Крыху забракла шанцаванне баскетбалістам юніёрскай дружыны ў розыгрышы Балтыйскай лігі. З іншага боку ў актыве біятлоннага, фрыстайлавага, барцоўскага і лёгкаатлетычнага поспехі. Так што выбіраць лепшых спартоўцаў месяца было з каго. Ніжэй традыцыйныя пяцёркі лепшых.

1. **Наталля Цылінская** (веласпорт) бліскуча перамагла на чэмпіянаце свету ў Лос-Анжэлесе. Прыма нашага веласпорту выйграла гіт на 500 метраў — 6-ы залаты медаль Цылінскай на чэмпіянатах планеты. Былі шанцы выйграць яшчэ, але ў спрынце Наталлю дыскваліфікавалі з-за тэхнічнага парушэння на трэку (у выніку 5-е месца), а ў апошняй дысцыпліне — кейрыне (на трэку едуць не 2, а 6 спартоўцаў) Цылінская ўпала, атрымаўшы балючыя траўмы.

2. **Надзея Астапчук** (лёгкае атлетка). Прадстаўніца Брэстчыны стала чэмпіёнкай кантынентаў зала, выйграўшы спабор у штурханні ядра. Перамога стала пэўнай маральнай сатысфакцыяй за 4-е месца на апошняй алімпіядзе.

3. **Алёна Зубрылава** (біятлон) зноў пацвердзіла свой высокі клас, заваяваўшы 3-е месца ў спрынтарскай гонцы на чэмпіянаце свету. Важкі ўклад зрабіла яна і ў бронзавы эстафетны старт.

4. **Святлана Усовіч** (лёгкае атлетка). Срэбру спрынтаркі на дыстанцыі 400 метраў на чэмпіянаце Еўропы спадарожнічала ўсталяванне новага нацыянальнага рэкорда.

5. **Тамара Масквіна** (дзюдо) стала лепшай у сваёй вагавай катэго-

рыі на этапе Кубка свету, які прайшоў у Мінску. Тамара атрымала таксама адмысловы прыз для самай тэхнічнай дзюдаісткі.

1. **Алег Рыжанкоў** (біятлон). Павіне ветэрана нашай зборнай беларуская эстафетная дружына на мінулым чэмпіянаце свету засталася без медалёў, апынуўшыся на чацвёртай пазіцыі. Але Рыжанкоў выявіў сапраўдную волю і на дыстанцыі спрынтарскай гонкі здолеў рэабілітавацца, саступіўшы толькі знакамітаму немцу Свену Фішару.

2. **Аляксей Грышын** (фрыстайл). Наш „зорны” лыжны акрабат заваяваў бронзавы медаль чэмпіянату свету ў Фінляндыі. Максimalіст па натуре Грышын у наступным сезоне нацэльваецца на вышэйшы ўзнагароды.

3. **Іван Ціхан** (лёгкае атлетка). Гродзенскі молатакідальнік перамог на прэстыжным зімнім Кубку Еўропы ў Турцыі, які праводзіцца адмыслова для кідальнікаў дыска, дзіды і молата.

4. **Дзмітрый Дашчынскі** (фрыстайл) выйграў этап Кубка свету ў Чэхіі, а на першынстве свету стаў чацвёртым.

5. **Мурад Гайдараў** (вольная барацьба). Наш атлет перамог на 35-м міжнародным турніры на прызы Аляксандра Мядзведзя, які прайшоў у Мінску. Лепшым ён стаў у самай масавай (удзельнічалі ажно 37 барцоў) катэгорыі да 74 кг. У агульным заліку беларусы сталі трэцімі.

Што датычыць камандавых дасягненняў, то варта таксама адзначыць поспехі беларускіх дружынаў па дзюдо. Добра выступілі стралкі. А камандай месяца назавем біятлонны жаночы калектыў — упершыню ў гісторыі чэмпіянатаў свету беларускі здолеў трапіць на п’едэстал у эстафеце.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Занатоўкі кантрабандыста

Жарты лёсу

Пятрусь верыў у свой лёс. Хто яго маманіў пра шчаслівую зорку, якая можа не згасаць усё жыццё — невядома. Можна бабуля, што яго выхоўвала, не зусім ладзіла з галавой. А мо якая шаптуха-варажбітка чаго напрыдумляла. Толькі Пятрусь быў перакананы ў поспеху кожнай справы, за якую браўся. А на людзей, што сцерагліся бяды, глядзеў як дзіцё на вар’ята. Ды яму сапраўды шанцавала. Асабліва на грошы. І ў латарэю неаднаразова выйграваў, і ўсё нейкія старыя сваякі яму спадчыну пакідалі. А як заняўся кантрабанднай справай, грошы насыпаліся як спелыя сліўкі пасля ўдару аб ствол п’яной галавой. Ад таго, што Пятрусь вырабляў на мытні, іншыя аматары нелегальнага перавозу саракаградуснага тавару прыходзілі ў жак. Іх новы калега амаль не хаваў „вясёлага зелля”. Прыкрые трошкі якой старой кашуляй і перавязе ўсім надзіва. Ні беларускі мытнік, ні польскі якраз там не правярыць, дзе гэтая зараза ляжыць. І такімі колькасцямі за раз перавозіў, што другі за месяц не рызыкнуў бы.

Хлопцы яго папярэджвалі, каб на лёс надта не разлічваў. Маўляў, сёння лёс

дасць у рукі, а заўтра дасць у плечы. Ды той і слухаць не хацеў. І да грошай так ставіўся, нібы яны на яго кішэні намагнічаныя. Куды не штурляні — усё адно вернуцца. Галоўнае, як казаў Пятрусь, іх у справу ўкласці. Грошы робяць грошы, і ўсё на тым.

Ды не ўсё кату Масленіца. Пазычыў Пятрусь камусьці амаль усё, што назбіраў. Спакусілі вялікія працэнты. А той чалавек рвануў некуды ў Канаду і адрас „забыўся” пакінуць. Няшчасны крэдытор спачатку знерваваўся, але вера ў свой шчаслівы лёс пацягнула яго на чарговую авантуру. Нейкія брытагаловыя хлопцы прыбытковую справу прапанавалі — прыгнаць з Нямеччыны шалёна дарагога „джыла”. І грошы далі: і на машыну, і на заробак. Самі ехаць яны не маглі. Іх не тое што на мытні, а ў прыбіральных арыштуюць, калі пазнаюць.

Пятрусь прыкінуў, што толькі на гэтай справе пакрые нядаўнія страты, і з радасцю пагадзіўся. Але калі на мытні сунуў руку ў кішэнь, дзе ляжалі грошы, каб перахаваць, — збялеў як мядзведзь, які жыве на пайночным полюсе. Грошай не было. Першы раз у жыцці Пятрусь запані-

каваў. Ён не ведаў, што рабіць. Адно было пэўнае — брытагаловыя не даруюць.

Пятрусь нервова перавярнуў усю машыну. Думаў, можа дзе грошы заваляліся. Некалькі разоў пераправерыў усе кішэні. Усё марна. Заставалася адно — спадмануць брытагаловых. Балазе яны стаялі за шлагбаумам і за ўсім назіралі. План быў просты. Трэба было, каб мытнікі затрымалі Петруся, а брытагаловыя гэта ўбачылі. Тады можна будзе хоць нейкі час выйграць, сказаўшы, што грошы сканфіскавала мытня.

— Штосьці вы маю машыну няўважліва правярылі, — звярнуўся Пятрусь да мытніка. — А я кантрабанду перавозжу. Вось пад гэтай курткай дзесяць бутэлек гарэлкі.

— Жартаваць будзеш у морзе, — не паверыў мытнік і дазволіў Петрусю ехаць далей.

— Ды што гэта такое, — кінуўся кантрабандыст да памежніка. — Хачу сам здаць кантрабанду, а мытня не дазваляе. І вы, таксама. Няўжо не бачыце, што ў мяне з пашпартам нядобра, — і ён сунуў руку ў кішэнь, каб кіпцюром пашкодзіць пашпарт.

— Ты што, вар’ят? — вылупіўся памежнік. — Усё з тваім пашпартам у норме. Я сам правяраў. Едзь далей і не затрымлівай чару.

Пятрусь не мог паверыць сваім вушам. Яго праганялі за мяжу. Але было яшчэ не-

шта. Кудысьці прапаў пашпарт. У кішэні яго не было. Няшчасны добраахвотны здавальнік кантрабанды сунуў руку глыбей і ўпершыню заўважыў, што кішэнь паддэртая. А там, за падкладкай пінжака, ляжалі і пашпарт, і грошы.

Пятрусь сеў у машыну і зарагатаў як гіена. Як жа ён мог так напалохацца, не паверыць свайму лёсу. Яго зорка працягвае яму свяціць. Трэба хутчэй ехаць.

— Не спяшайся, — раптам пачуў ён суровы голас начальніка змены мытнікаў. — Гэта ты той жартаўнік, што кантрабанду хоча здаць. Праверце яго хлопцы.

На гэты раз „хлопцы” знайшлі ўсё. І гарэлку пад курткай, і цыгарэты ў дзверцах, і грошы пад падкладкай. А праз месяц, па складзенаму мытняй пракалолу, лысы суддзя прызнаў факт спробы нелегальнага перавозу праз мяжу грошай ды іншых тавараў, і пастанавіў іх сканфіскаваць на карысць дзяржавы, а таксама забраць машыну і даць няшчаснаму кантрабандысту вялікі штраф.

Пятрусь выйшаў з зала суда дыхаючы праз раз. Але на гэтым яго беды не скончыліся. На прыступках стаялі два брытагаловыя хлопцы. Па іх тварах было бачна, што ім усё адно хто і колькі забраў у Петруся грошай. Ім патрэбны іх „джыт”.

СЫМОН НАЛЬШАНСКІ

Чобаты поўныя ўсялякіх казак

Таку казку, кажу Зосьцы, табе на дабранач раскажу. Якую і нашто? Хоціць уключыць тэлевізар — казак там хоць адбаўляй, якую хочаш даспадобы — ці страшную, ці смешную, ці каб цябе да слёз давяла! І казаць я не трэба, толькі вытрашчы вочы і глядзі. Не хочаш глядзець — выключыць можаш тэлік, пстрыкнуўшы „пілотам”, або хоць вочы заплюшч. А заплюшчыш — і заснеш хутка, забыўшы пра ўсе турботы... Галоўная справа — сон добры. Калі спіш, есці не просіш... Хадзі, кажу, Зося, казку табе скажу, прытуліся да мяне, старога.

А Зося на „пілоце” кнопкі толькі ціскае, і слухаць мяне не хоча. Злосная — куды ні глянь, усюды адно пра выбары. І на мяне злосная, і на тэлевізійнікаў, і на палітыкаў... На тэрарыстаў, на амерыканцаў, на рускіх, на чорных, сініх ды паласатых!.. На мужыкоў ды баб, і на непагоду. На пруска, што вылез з-пад ракавіны. На самаўраднікаў ды ўраднікаў!.. Здаецца, кнопкі падушчыць сваім памалюваным ружовым колерам кіпцікам. Гатова раздзерці ўсё на свеце. Мне таксама самому стала страшнавата. Як суцішыць маю каханую Зосеньку?.. Пэўна, прытуліць, лагодай нервы супакоіць...

— Раскажу табе, Зося, казку. Рабі, што хочаш, але мусіш яе паслухаць.

Не, не клею з сябе дурня, і з цябе нічога не клею. Трэба нам адно з адным размаўляць, а то гутарыць народ пазабываўся. Што, прымяркоўваю цябе да народа? А да каго ж маю прымяркоўваць! Ну, давай нармальна паразмаўляем. Тая казка дык гэта, мабыць, жарт такі быў, мяне, старога жулічка... Што, хай будзе казка?..

Прылеглі мы на канапе поруч сябе, як галубкі ў гнездзейку.

— Неяк дзіўна, Лукашыку, як наш тэлевізар не ўключаны...

— Мо і дзіўней, што дзеці не бегаюць...

— Ты, кінь ты свае вечныя гавэндзы пра дзяцей. Ужо час не той, каб такую гаворку заводзіць...

— Усё казкі гэта.

— Ну, дык давай сваю казку.

— Жылі-былі на свеце дзед і баба. І была ў іх сучка Піня. Залатая, не прастая. І знесла Піня...

— Хіба ж не яечка? Залатое, не прастое. Што, казкі мне ўжо блытаюцца?

— І знесла Піня з гарышча боты зусім як новыя.

Калісьці купіла тыя боты баба, ды насіць не насіла, бо з моды раптам выйшлі. Раз толькі іх надзела, пасля пананіхвала ў іх газет і занесла на гарышча. Сумуюць боты без бабы год, два, тры...

— А што за боты? Ніяк не ўспомню...

— Пэўна, чырвоныя чобаты. Ходзіць бусел па балоце, у адным чырвоным боце...

— Ты зноў пра бусла?!

— Бусел, бусел-клекатун, парваў бабу за кайтун!

— Я дам табе „за кайтун”! Ну, што за боты... — Зося ўжо не магла ўлезаць.

— Ты што ёрзаешся, бы крапіўкаю жыгучкаю табе пакамзтыла, Зося... Скажам... Чырвоныя боты-казачкі. Не, звычайныя гумовыя чабаткі, добрыя на слату. Ацепенныя ўнутры байкай. Цёпла ў іх, як у вушку...

— А шмат яны каштава... Каштуюць?

— З пяць тысяч злотых...

— Што-о-о?! Муселі б быць залатыя, а і серабром насыпаныя па самяя халяўкі!

— Гэта на старыя грошы... Ну, ужо ўстае? Казка ж някончана. Мае там быць пра тое, як Мышка прыбегла, языком махнула...

— Адчапіся ад Мышкі. Што язык у яе доўгі, што праўда, то праўда... Зараз і скажа, што ў старызне хаджу!..

Не так казка баецца, як час бавіцца. Чабаткі былі якраз не на гарышчы, бо ў нас яго няма, а ў шафцы ў падвале. Прынесла іх Зося дахаты. Стала вывалакаць з сярэдзіны паперу. А там, сярод пакамячаных газетных старонак — мае машынапісы, якіх я шукаў калісьці, бы адурнелы. Мае там былі „Казкі для дарослых”. Пра Ядвігу Бельска-Падляскую і ейную „кумпанію” з крызіснага часу. Што іх цензура забараніла! О, то то час быў! Цікава, цяпер, калі мы пад міністэрствам унутраных спраў, ці ўсё што хочаш будзе можна пісаць...

Лукаш ПРАВАСУД

За зімовым абуткам

Пры камуне бывала так, што бацька не мог нармальна купіць лямцу і шкуры, таму ездзіў далёка ў Польшчу ў пошуках тавару. Кліентаў у яго было хоць адбаўляй, дзверы ў нашай хаце не зачыняліся! Каб запэўніць зімовыя боты, трэба было іх заказваць ужо ў жніўю, — успамінае Мікалай Лемеш, сын шаўца-закройшчыка Піліпа з Міклашоў.

Пакойны бацька вырабляў шкураныя і лямцавыя боты пад заказ, у тым многа паводле ўласнага ўзору. Народжаны ў 1929 годзе, паспеў закончыць толькі два класы пачатковай школы ў Орлі, бо як прыйшлі саветы, то вярталі ўсіх вучняў у ніжэйшы клас. Пад немцам, калі было яму дванаццаць гадоў, бацькі аддалі яго за аплату на навуку да арлянскага шаўца Яна Святэцкага. Пасля вайны ён працаваў з бацькамі і ўжо тады ладзіў і вырабляў боты.

Пасля жаніцбы ў 1951 годзе з мясцовай дзяўчынай Надзжай, праз дванаццаць гадоў жыў з цесцямі. Нарадзілася трое дзетак: дзве сястры і я (сярэдні). Бацьку прынялі на працу ў Рамесны кааператыву шаўцоў і закройшчыкаў „Салідарнасць” у Бельску-Падляшскім, дзе агулам адпрацаваў дваццаць гадоў. У 1963 годзе наша сям’я перабралася ў свой дом, дзе бацька меў ужо сваю майстэрню. Тады менавіта купіў ён, на падставе аб’явы ў „Газеце Беластоцкай”, дзве старыя шавецкія машыны з нажным прыводам: адну амерыканскай фірмы „Singer” з 1894 года, а другую фірмы „Claus”.

З 1972 г. падрадныя работы з кааператыва бацька выконваў дома. Шыў вярхі для прамысловага вясенне-зімовага абутку — рабочыя гамашы.

Я, перад войскам, год працаваў разам з бацькам; прывучаўся ў тым самым кааператыве, у якім ён працаваў. Бацька быў выдатным спецыялістам і таму заўсёды меў поўныя рукі работы. Шытыя тады валёнкі былі модныя і практычныя. Ды і зімы былі нармальнейшыя — са снягамі і маразамі, не тое, што сёння.

Хадайнічаючы за шавецкімі матэрыяламі бацька пазнаёміўся

з многімі прывілеяванымі шаўцамі, якія атрымлівалі надзелы для куплі патрэбнай крамніны. Бацька быў вынаходлівым майстрам: у канцы 1970-х гадоў пачаў шыць жаночыя і дзіцячыя лямцавыя і лямцападобныя боты, цалкам паводле свайго ўзору, якіх да тае пары нідзе ў продажы не было. Быў гэта цяжкі час: людзям не хапала грошай, а зімовы абутак быў патрэбны. Хаця не хапала лямцу, аднак у многіх хатах валялася шмат матэрыялаў, прыгодных для вырабу абутку, як старыя лямцавыя плашчы, чыгуначныя вопраткі... Бацька прыдумаў шыць з гэтага зімовыя боты, што вельмі спадабалася людзям. І аплачвалася! Сшываў два слаі лямцавага матэрыялу, усярэдзіну ўкладваючы газеты. Падэшвы вырабляў з тоўстай гумы або са шкуры. Падэшвы і халяўкі абшываў дэкаратыўнай шкуркай. Пашытыя такім чынам боты былі такога ж колеру, што і скарыстаны для іх вырабу плашч.

У час, калі боты былі на „карці”, да бацькі ў Міклашы прыезджалі пакупнікі з цэнтральнай Польшчы і са Шлёнска ды часам нават з замежжа! А бацька ўмеў пашыць усё: кабуры для пісталетаў, кашалькі, партфелі, боты-афіцэркі. І калі б не ягоны надта кампанейскі падыход да жыцця, застольны характар, то ў той час мог бы ездзіць на ўласным „Мерседэсе”.

У 1980-х гадах з кааператыва пазвалілі ўсіх, што не мелі пачатковай адукацыі. Бацька стаў працаваць на сваёй 4-гектарнай гаспадарцы. Захварэў, прайшоў цяжкую аперацыю галасавых струн, пасля якой перайшоў на пенсію. Спарадычна яшчэ шыў або ладзіў боты. Па прывычцы людзі яшчэ ішлі „да Піліпа”, але працы было ўжо нямнога, — заключае і ўзрушаецца сын спецыяліста Мікалай Лемеш.

У 1990 годзе Піліп Лемеш памёр ад сардэчнага прыступу. У памяці людзей астаўся чалавекам пагодлівым і спецыялістам, якога другога такога не знайсці.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Чаго шкадуюць палякі?

Слушна напісаў Сакрат Яновіч у сваім цікавым матэрыяле п.з. „Сентыментальная неразумнасць” („Ніва” н-р 8), дзе неразумных, але адукаваных палякаў вучыць розуму. Яны ж маюць вялікі жаль да Сталіна, Рузвельта і Чэрчыля, што памяншалі Польшчы граніцы, вяртаючы колішнія пястоўскія землі і забіраючы Крэсы. Я даўно хацеў напісаць, ці ёсць сэнс плакаць па Крэсах, як гэта робяць многія летуценныя палякі. Добра, што зрабіў гэта Яновіч, бо ён выдатна падвёў гэтую справу. Згаданыя права-

дыры прынялі карыснае палякам рашэнне і ім усім павінен польскі ўрад паставіць залаты помнік толькі за гэтыя новыя граніцы (вядома — не за турмы, лагеры і ссылкі ўчыненыя Джугашвілім). Сёння маем пяцьсот кіламетраў марскога ўзбярэжжа, калі раней было адно дзевяноста з адным портам Гдыняй, бо Гданьск быў вольным горадам толькі на паперы. Шчэцін, Вроцлаў, Калобжэж ці Гданьск былі не толькі магутнымі портамі, але і буйнымі прамысловымі цэнтрамі, з якімі не раўняцца Львову, Віль-

ні ці Гродну; калі яны сёння імі не з’яўляюцца, гэта заслуга выключна новых гаспадароў. На поўдні Польшча атрымала Сілезію з залежамі карысных выкапняў і гатовымі шахтамі. А з Крэсаў міжваенны польскі ўрад меў — як піша Сакрат Яновіч — адну толькі палітычную карысць — шматлікіх камуністаў, якімі набіваў турмы, бо з эканамічнага пункту гледжання вялікай карысці ад Крэсаў не было. Праўда, былі лясы і пушчы, з якімі выдатна справілася англійская фірма, ды апасаюся, што гэтакія сітуацыя можа паўтарыцца пры нашым новым капіталізме. Я калісь бачыў здымак даваеннага мужыка

ў Тафілаўцах, босага развальваючыся жабрацкіх будынкаў. І палякі плачуць па гэтым? Смешна і сумна, калі маладое пакаленне нічога добрага не вучыцца ад сваіх бацькоў, калі тыя дурное плятуць, быццам на Крэсах расло мора пшаніцы; на Прусіі не такія нівы раслі б, калі б там быў належны гаспадар, а так сёння расце там пустазелле і чартапалох. І праўду кажуць: тое, што чалавек пасее, тое і пажне. Калі старыя дзівакі сеюць маладому пакаленню дурноту, дык што яно пажне? А Польшча сёння, хаця меншая ад колішняй, мае вочы і адкрытыя дзверы на цэлы свет.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Ніва
Тыднёвік беларусаў у Польшчы

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Наклад: 1 924 egz.

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Сакратар рэд.: Аляксандр Максімоў.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран-Асташэвіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzeżenie sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na III kwartał 2005 r. upływa 5 czerwca 2005 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na III kwartał 2005 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 6812401053111100000430494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,50 zł, a kwartalnie — 45,50 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niva”, Białystok, ul. Zamenhofska 27, nr konta BPH PBK SA Oddział w Białymstoku 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

II Дні беларускай культуры ў Кракаве

Тэрмін, месца: 19-23 красавіка 2005 г., Кракаў.
18 красавіка (панядзелак)

Вул. Сталярская, 12 — выстава прац беларускіх фатографіў. Суарганізатар: Навуковы гурток студэнтаў беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта.

19 красавіка (аўторак)

Інаўгурацыя II выпуску Дзён беларускай культуры ў Кракаве.

11.30 — Інаўгурацыйная лекцыя: Гжэгаж Бабінскі „Ідэя УЛБ (Польшча і Украіна, Літва, Беларусь — ідэя Ежы Гедройца на супрацоўніцтве ў Сярэдне-Усходняй Еўропе)”. Месца: Aula Collegium Nobile Ягелонскага ўніверсітэта, вул. Галэмбя, 24.

13.00-13.30 — перапынак на каву (пярэдняя Auli Collegium Nobile).

13.30-15.00 — Семинар: „Усходняе вымярэнне палітыкі Еўрапейскага Саюза”. Удзельнікі: Мар’юш Машкевіч, Гжэгаж Пшэбінда, Яўген Вапа. Вядучы: Павел Казанцкі (Усходнеўрапейскі дэмакратычны цэнтр). Месца: Актавы зал імя кс. Юзефа Тышнера, Гістарычны інстытут ЯУ, вул. Галэмбя, 13. Суарганізатары: Беларускае аб’яднанне студэнтаў, Усходнеўрапейскі дэмакратычны цэнтр.

19.00 — Прэзентацыя сучаснай беларускай музыкі і паказ тэледыскаў. Суарганізатарка „Басовішча” Глона Карпюк запрашае ў Клуб пад Яшчурамі, Галоўны рынак, 8.

20 красавіка (серада)

СМІ і беларускае адкрытае грамадства — у рамках „Усходніх сустрэч” Інстытута ўсходнеславянскай філалогіі ЯУ.

10.00 — Лекцыя: Валер Булгакаў „Беларускія сродкі масавай інфармацыі і адкрытае грамадства — рэалізацыя, перспектывы, шанцы”. Месца: Канферэнц-зала Ягелонскай бібліятэкі, вул. Аляндры, 3.

11.30-12.00 — перапынак на каву.

12.00-15.00 — Семинар: „Уплыў СМІ на фармаванне беларускай грамадскай думкі”. Удзельнікі: Валер Булгакаў („Архэ”), Андрэй Скурко („Наша ніва”). Вядучы: Агата Вяжбоўска-Мязга (Цэнтр усходніх студыяў). Месца: Канферэнц-зала Ягелонскай бібліятэкі, вул. Аляндры, 3. Суарганізатары: Інстытут усходнеславянскай філалогіі ЯУ, Кракаўскі фонд журналістаў.

18.00 — Беларускія СМІ ў Польшчы — сустрэча з Юркам Хмялейскім („Часопіс”), і Яўгенам Вапам („Ніва”). Вядучы: Агата Вяжбоўска-Мязга (Цэнтр усходніх студыяў). Месца: Зала Фантаны (II паверх), Клуб журналістаў „Пад Грушай”, вул. Шчапанская, 1.

20.00 — Канцэрт: „ВЗ Аркестр”. Месца: Лох Камелот, вул. св. Тамаша, 17.

21.00 — Сустрэча з беларускімі паэтамі і бардамі: Аляксей Аркуш, Зміцер Бартосік, Андрэй Хадановіч. Месца: Навуковая кавярня, вул. Якуба, 29-31.

21 красавіка (чацвер)

Гісторыя Беларусі.

10.00 — Лекцыя: Алег Латышонка „Адкрытае беларускае грамадства”. Месца: Зала імя Бабжынскага, Collegium Maius, вул. Ягелонская, 15.

11.30-12.00 — перапынак на каву.

12.00-15.00 — Семинар: „Польшча — Беларусь: гісторыя і сучаснасць”. Удзельнікі: Андзей Раманоўскі, Генадзь Семянчук. Вядучы: Алег Латышонка (Беларускае гістарычнае таварыства). Месца: Зала імя Бабжынскага, Collegium Maius, вул. Ягелонская, 15.

19.00 — Канцэрт: Зміцер Вайцюшкевіч (Тодар). Месца: Клуб „Жакэ”, Алея 3 Мая, 5.

20.00 — Канцэрт рок-музыкі: „Елос” (Кракаў), „Deviation” (Гродна). Месца: Навуковая кавярня, вул. Якуба, 29-31.

22 красавіка (пятніца)

Беларуская тоеснасць.

10.00 — Лекцыя: Аляксей Аркуш „Беларускія праблемы з тоеснасцю”. Месца: Зала імя Бабжынскага, Collegium Maius, вул. Ягелонская, 15.

11.30-12.00 — перапынак на каву.

12.00-15.00 — Семинар: „Беларускія тоеснасці”. Удзельнікі: Аляксей Аркуш, Зміцер Бартосік, Валер Булгакаў, Андрэй Хадановіч, Рафал Садоўскі. Вядучы: Войцех Бародзіч-Смалінскі (Цэнтр міжнародных адносін). Месца: Зала імя Бабжынскага, Collegium Maius, вул. Ягелонская, 15. Суарганізатары: Дамініканская школа сучаснасці.

18.00 — Сустрэча ў рамках Дамініканскай школы сучаснасці: Валер Булгакаў („Архэ”), Андрэй Скурко („Наша ніва”). Вядучы: Андзей Бжэзекі („Tygodnik Powszechny”). Месца: Кляштар айцоў дамініканцаў, вул. Сталярская, 12).

20.00 — Кабарэ „Канкан” з Гродна.

23 красавіка (субота)

Беларускае кіно.

10.00 — Фестываль беларускага кіно:

1. „Краіна тужлівых песень”, рэж. Віктар Асюк, каля 20 хвілін, 1998 г.

2. „Мы жывём на краі”, рэж. Віктар Асюк, 30 хв., 1998 г.

3. „Случай с пацаном”, 49 хв., 2001 г.

4. „Акупацыя. Містэрый”, рэж. Андрэй Кудзіненка, 88 хв., 2002 г.

Месца: Кінатэатр „Пад Баранамі”, Галоўны рынак, 27.

Вясна прыйшла (нарэшце)

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Суддзя да скаржніцы, якая падала заяву на развод:

— Ці прычынай вашай заяўкі з’яўляецца раўнінасць?

— Не, я зусім не раўнівая, адно толькі не магу заснуць, калі так усе ўтраіх ляжым у ложку.

Турыст шпацыруе па Парыжы. На дзверах рэстарана бачыць абвестку: „Тут гавораць на розных мовах”. Госць зайшоў усярэдзіну і пытае бармена:

— У вас хіба працуе многа афіцыянтаў?

— Не, нямнога.

— Дык хто ў вас гаворыць на многіх мовах?

— Госці, даражэнькі, госці!

Матрос расказвае сябру:

— Калі я жаніўся, даў зарок, што мой дом будзе як карабель, а я буду ў ім капітанам.

— І як цяпер табе жывецца?

— На жаль, не ведаў я, што жанюся з адміралам.

Цераз вёску праязджае цыркавы абоз. Раптам у вушы цыркачоў да-

лятае пранізлівы крык. На адным з панадворкаў нейкі мужык скача да вышыні даху падвойнае салта і падае на зямлю. Прыбягае да яго загадчык цырка:

— Вы! Гледачы будучы захоплены, ангажырую вас. За адзін такі скок буду плаціць вам па пяцьсот златаў!

— Э-э-э! За пяцьсот златаў то я не буду штовечара гакаць сякерай у нагу.

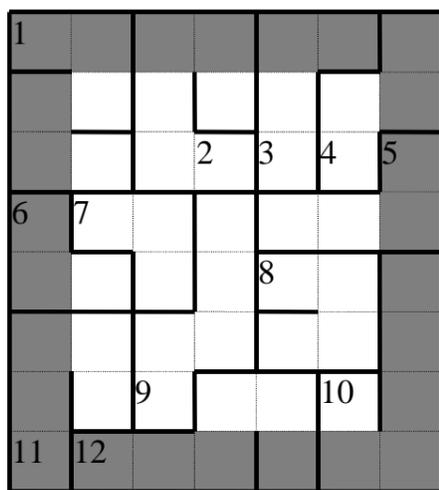
Гапка купіла новую шафу ў часцах для самадзейнага складвання. Калі склала, перад яе домам праехаў грузавік і ад яго грукату шафа распалася. Паклікала яна суседа. Той склаў шафу нанова, але ад чарговага грузавіка яна зноў развалілася. Тады ён кажа:

— Я змацую яе яшчэ раз і ўвайду ўсярэдзіну паглядзець, ад чаго яна распадаецца.

Як сказаў, так і зрабіў. Неўзабаве вярнуўся з працы Гапчын муж, адкрыў новую мэблю, а сусед, што сядзеў у ёй, тлумачыцца:

— Гэта дурнавата выглядае, але я сапраўды чакаю грузавіка.

Адгаданка

1. паверхня, па якой разрэзаны прадмет, сячэнне, 2. агароднінная расліна, якая прымушае праліваць слёзы, 3. драўляны валовы хамут, 4. не такі страшны, як яго малююць, 5. Віктар, французскі пісьмен-

нік (1802-1885), аўтар „Адвержных”, 6. жонка Адама, 7. германская рака каля граніцы з Галандыяй, 8. галодная асоба, якой хлеб наўме, 9. напр. ацэтон, 10. Барыс, які 8 снежня 1991 года падпісаўся ў Віскулях, 11. частка ветрака, якою махае птушка, 12. крылаты млын. (ш)

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — народная прымета.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будучы разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 9 нумара

Рашэнне: Змаганне з ветракамі. Кніжныя ўзнагароды высылаем Казіміру Радошку са Свебадзіцаў і Лявону Федаруку з Рыбалаў.

10.04 – 16.04

Баран (21.03. — 19.04.) Чакае цябе салодкае адраджэнне сужонскай любові. Пара ўжо стартваць са сваім інтарэсам альбо вырашыць важныя жыццёвыя справы. Можаш змяніць стыль, паказаць сваё новае аблічча свету. 11-15.04. — шанц сустрэць кагосьці асаблівага.

Бык (20.04. — 20.05.) Сур’ёзны партнёрскі крызіс можа аказацца вельмі цяжкім досведам. Адважна бярэся за сваю прафесійную кар’еру! Сям’я не дасць табе такой падтрымкі, якой табе трэба. Прымяняй магніі і лецытын.

Блізняты (21.05. — 21.06.) Пасля 15.04. — нагода для роздумаў над жыццём. Да 12.04. — не планууй службовых падарожжаў і не абмяркоўвай сур’ёзных службовых спраў. Канец з даўгамі. Добры час на спакойныя дзеянні ў пачуццях.

Рак (22.06. — 22.07.) Да 12.04. — трымайся спакойна перад шэфам. Адчуеш сябе максімістам, захочаш ад жыцця як найбольш. Захавай асцярожнасць! Можаш пашчыльніць сувязі з раднёй, таксама замежнай. На працы матывіроўка і імшт.

Леў (23.07. — 22.08.) 12-16.04. можаш вырашаць сур’ёзныя справы, ангажавацца ў важныя мерапрыемствы. Выразна адчуеш, у чым заключаецца канфлікт паміж прагай ды патрэбамі і магчымасцямі. Ільвам-мастакам — асабліва творчы час, чарпанне з залежаў падсвядомасці і сноў.

Дзева (23.08. — 22.09.) З 15.04. — нагода на згоду. 12.04. усё пойдзе добра дарогай. Можаш атрымаць сямейную памятку, якая стане тваім талісманам. Моцныя галаўня болі — вынік стрэсу і перагрузкі.

Шалі (23.09. — 22.10.) Не бойся рызык — наканаваны табе поспех. Прыліў энтузіязму і падтрымка ўплывовых людзей. Не знаёмся з нейкай групай „незвычайных асоб”. Росквіт партнёрскай любові.

Скарпіён (23.10. — 21.11.) Справішыся з непрадбачанымі праблемамі, можаш здзейсніць неверагодныя змены. Лёгка пераканаеш іншых для сваіх ідэй. Непатрэбна трывожыцца за сваю пару; не падавайся сумненням. Усё тое, што даеш іншым — вернецца да цябе.

Стралец (22.11. — 21.12.) Моцна адчуеш жыццё. Спакой, апанаванне, вера ў прыхільнасць лёсу. Але глядзі — лішні аптымізм можа і зашкодзіць. Шалёны тэмперамент, аж шкада часу на сон.

Казярог (22.12. — 19.01.) Да 12.04. — залішняя падарознасць. На прафесійную ўдачу трэба пачакаць. Мера поспеху не мусіць быць мерай шчасця. Ахвота да эксцэнтрычных паводзін. Прачнешся з пачуццёвага сну.

Вадалей (20.01. — 18.02.) 11-15.04., калі Марс у кан’юнкцыі з Нептунам, спадзявайся непаразуменняў, памылак, расчараванняў. Пазбягай рызык, трымай эмоцыі за вуздэчку. Фінансавы цуд, на жаль, не прадабчаецца.

Рыбы (19.02. — 19.03.) Шмат дасягнеш, калі будзеш прымаць пад увагу рэаліі і магчымыя абмежаванні. Чулых слоўцаў можа не хапіць, трэба паразмаўляць аб тым, што баліць. Плануй паспяховае развязку цяжкіх спраў.

Агата Арлянская